

Straffeutmåling ved legemsbeskadigelse, før og etter ny straffelov

Universitetet i Oslo
Det juridiske fakultet

Kandidatnummer: 503
Leveringsfrist: 26. april 2011

Til sammen 16379 ord

Innholdsfortegnelse

<u>1</u>	<u>INNLEDNING</u>	<u>3</u>
<u>2</u>	<u>STRAFFENS FORMÅL</u>	<u>5</u>
<u>3</u>	<u>BAKGRUNNEN FOR NY STRAFFELOV</u>	<u>8</u>
<u>4</u>	<u>UTVIKLINGEN I STRAFFENIVÅET FORUT FOR NY STRAFFELOV AV 2005</u>	<u>14</u>
<u>5</u>	<u>NY STRAFFELOV AV 2005</u>	<u>18</u>
<u>6</u>	<u>TO AKTUELLE HR- DOMMER: HR-2009-2135-S OG HR-2009-2136-S</u>	<u>22</u>
<u>7</u>	<u>ENDRING AV STRAFFELOV AV 1902</u>	<u>26</u>
<u>8</u>	<u>NORMALSTRAFF VED LEGEMSBESKADIGELSE</u>	<u>29</u>
<u>9</u>	<u>ER ENDRINGEN AV STRAFFELOVEN AV 1902 EN OMGÅELSE AV TILBAKEVIRKNINGSFORBUDET?</u>	<u>33</u>
<u>10</u>	<u>HVORDAN ENDRINGENE ER FULGT OPP AV DOMSTOLENE</u>	<u>36</u>
10.1	Høyesterett	36
10.2	Lagmannsrettene	42
<u>11</u>	<u>HVORDAN ENDRINGENE ER FULGT OPP AV PÅTALEMYNDIGHETEN</u>	<u>49</u>
11.1	Riksadvokatens brev av 23. desember 2009	49
11.1.1	Betydningen av riksadvokatens retningslinjer	51
11.2	Riksadvokatens brev av 5. juli 2010	51
11.2.1	Betydningen av riksadvokatens retningslinjer	52
11.3	Agder statsadvokatembeters brev av 21. juli 2010	52

11.3.1	Betydningen av Agder statsadvokatembeters direktiv	53
11.4	Riksadvokatens rundskriv nr. 1/2011	55
11.4.1	Betydningen av riksadvokatens rundskriv	56
<u>12</u>	<u>OPPSUMMERING</u>	<u>57</u>

1 Innledning

I denne avhandlingen ønsker jeg å redegjøre for straffnivået for legemsbeskadigelser før vedtakelsen av den spesielle delen til den nye straffeloven av 2005 den 19. juni 2009, i mellomperioden fra 19. juni 2009 til 25. juni 2010 da endringsloven til straffeloven av 1902 ble ikraftsatt, og hvordan nivået blir etter dette.

Mange av konklusjonene i denne avhandlingen vil også gjelde tilsvarende for saker som omhandler seksuallovbrudd, men dette vil ikke bli behandlet i dette arbeidet.

Jeg vil etterstreve å gjøre fremstillingen så kronologisk riktig som mulig, slik at det blir enklere å orientere seg hvor i landskapet en er, og for at det skal bli enklere å få med seg sammenhengen i materien.

Først vil jeg kort redegjøre for straffens formål i samfunnet, slik at bakgrunnen for straff blir klargjort. Jeg vil da ta for meg hvordan lovgiver tenkte før, og hvordan tankegangen er i dag.

Videre vil jeg ta for meg hva som er bakgrunnen for den nye spesielle delen av straffeloven av 2005 (vedtatt i 2009), der jeg vil redegjøre for på hvilken måte lovgiver begrunner behovet for en ny straffelov. Her vil det også fremkomme når og på hvilken måte lovgiver vil at den nye loven skal tre i kraft.

Etter dette vil jeg kort komme inn på utviklingen i straffnivået forut for ikrafttreddelsen av den nye straffeloven som ble vedtatt den 19. juni 2009. Her vil jeg blant annet innta uttalelser som daværende justisminister og riksadvokat har gitt i intervjuer om hvordan straffnivået var på denne tiden.

Straffelovens bestemmelser vil så bli inntatt i avhandlingen for å gi kunnskap om hvordan bestemmelsene vil fremstå når de blir satt i kraft. I den forbindelse vil det også bli redegjort for hvorfor loven ikke ble ikraftsatt samtidig med vedtagelsen.

For å få en oversikt over utfordringene ved å få hevet et straffnivå raskt, har jeg inntatt deler av to høyesteretts- dommer som fremstår som sentrale når det gjelder blant annet denne problemstillingen. Rt-2009-1412 og Rt-2009-1423 gir en god drøftelse om hvordan straffnivået skal være etter at den nye straffeloven ble vedtatt i 2009, herunder hva som skal skje frem til og etter ikraftsettelsen.

I fortsettelsen vil jeg vise endringene som kom i straffeloven av 1902 når det gjelder straffeloven § 229 – legemsbeskadigelse, § 231 – om grov legemsbeskadigelse samt § 232 – særdeles skjerpene omstendigheter, og hva følgene av disse endringene er.

Jeg vil deretter redegjøre for begrepet normalstraffnivå i legemsbeskadigelsessaker, og hvor dette bør ligge etter vedtakelsen av den nye straffeloven av 2005 og ikrafttreddelsen av endringsloven av 2010.

Videre i avhandlingen kommer jeg kort inn på om endringen av straffeloven av 1902 den 25. juni 2010 er å anse som en omgåelse av tilbakevirkningsforbudet som gjelder for strafferetten. Her vurderes spørsmålet i sammenheng med hvorfor lovgiver gikk til det skritt å endre straffeloven av 1902.

I de avsluttende kapitlene ser jeg på hvordan domstolene og påtalemyndigheten har fulgt opp endringene i straffeloven om straffeskjerpelse i legemsbeskadigelsessaker. Her vil jeg trekke frem en rekke dommer og instruks/direktiver for å illustrere utviklingen og påvirkningen av straffnivået.

Helt avslutningsvis vil jeg foreta en oppsummering hvor jeg kort redegjør for hovedlinjene og konklusjonen i oppgaven.

2 Straffens formål

For lettere å kunne vurdere utviklingen av straffnivået og bakgrunnen for dette, er det hensiktsmessig å redegjøre kort for straffens formål og historie.

I eldre tid var det gjengjeldelsestanken som stod sterkest når det gjaldt hvorfor vi straffet. Gjengjeldelse er hovedpoenget med det gamle ordtaket ”øye for øye, og tann for tann”. Gjengjeldelsestanken blir også kalt talionsprinsippet. Et eksempel på talionsprinsippet er at den som hadde svoret falskt, fikk tungen revet ut. Prinsippet fremkommer også i Oversikt over Norges Rett av 1934, hvor det heter at ”Straffen springer overalt ut av privathevnen.”¹

I forarbeidene til straffeloven av 1902 er det skrevet litt om straffens formål. Det står for eksempel om 3 måneders fengselsstraff at ”I saa kort Tid vil man dog lidet opnaa i Retning av Forbrydernes Forbedring, Opdragelse og Vænnen til et arbeidsomt og ordentlig liv. Betydningen vil omtrent udelukkende ligge deri, at den tilføier et Onde og denne Hensikt vil også kunne naas ...”.² Dette, sammenholdt med spredte utsagn som står i kapittel 1-3 i disse forarbeidene, oppfatter jeg som bakgrunnen for straff slik den ble begrunnet i 1887.

I den nyere tid har det også blitt skrevet noe om straffens formål. Spørsmålet er om formålet med straffen har endret seg på disse 124 år som har gått.

I forarbeidene til den nye straffeloven av 2005 heter det at ”Selve straffeinstitusjonen har således forebyggelse – prevensjon – som sitt formål.”³ Med dette menes at straffens eksistens kommer fra ønsket om at det ikke skal forekomme kriminalitet. Kriminalitet ønskes forebygget ved hjelp av frykten for straff. Videre heter det at ”Begrepet straff blir tradisjonelt definert som et onde som staten tilføyer en lovovertreder på grunn av en lovovertrædelse, i den hensikt at det skal føles

---

¹ Oversikt over Norges Rett, av Ragnar Knoph – 1934 – s. 428

² Foreløbigt Udkast til Almindelig borgerlig Straffelov for kongeriket Norge.

Av Prof.Dr. B. Getz 1887- s.47

³ Ot.prp. nr. 90, (2003-2004) s. 77

som et onde”. Dette punktet har sammenheng med punktet over. Frykten for å bli ilagt straff, som skal oppleves som et onde, skal føre til at det ikke vil bli begått straffbare handlinger, eller i det minste redusere omfanget av kriminalitet.

På side 78 i de nevnte forarbeider står det videre at ”Straffens tilsiktede virkninger kan deles i tre hovedgrupper. To av virkningene er knyttet til straffens umiddelbare preventive formål: Individualpreventive virkninger, som er straffens evne til å påvirke den enkelte lovovertreder til ikke å begå nye lovbrudd i fremtiden, og allmennpreventive virkninger, som er evnen til å påvirke andre til ikke å begå lovbrudd. Den tredje tilsiktede virkning av straffen har sin opprinnelse i gjengjeldelsesteoriene, og er knyttet til den atferdsregulerende virkning det har at lovbrudd blir straffet - gjengjeldt. At lovbrudd blir forfulgt og straffet bidrar til å skape trygghet og ro i samfunnet. Minsket frykt og mistenksomhet bidrar igjen til et åpent samfunn og til å forebygge uønsket selvtekt og privat rettshåndhevelse. Straffens tredje tilsiktede virkning er således å bidra til den sosiale ro.”

Det at straffen skal være et onde som påføres en lovbrøyer, virker det til å være full enighet om. Forbedring, oppdragelse og vanen til et arbeidsomt og ordentlig liv som nevnt i forarbeidene til straffeloven av 1902, svarer hovedsakelig til de individualpreventive virkningene etter dagens ordlyd.

Også i følge Oversikt over Norges Rett av 1934, blir det sagt at den preventive virkning av en regel er viktig. Videre sies det at ”Når gjerningsmannen vet han må bøte skaden, vil han holde sig i skinnet, og fare aktsomt frem overfor andre.”⁴

I de ovenfor nevnte lovforarbeider av 1887, finnes det lite om de allmennpreventive virkninger av straffetrusselen. Det står skrevet under drøftelsen om videreføring av dødsstraff, at den ” må tabe omtrent al avskrækkende Virkning, naar Sandsynligheden for dens Anvendelse synker henimod 0, ...”. Dette peker i retning av at det var, også den gang, vurderinger om allmennpreventive virkninger av straff, uten at det fremkommer direkte på andre måter.

---

⁴ Oversikt over Norges Rett, av Ragnar Knoph – 1934 – s. 416

I Oversikt over Norges Rett skrives det vedrørende den klassiske strafferett at ”straffen enten skulde være gjengjeldelse eller en avskrekkelse for likesinnede.”⁵

Det kan virke som om det den gang fremstod som at den allmennpreventive/avskrekkende virkning var så åpenbar, at det ikke ble skrevet så mye om den i juridisk litteratur. For meg fremstår det som sannsynlig at de allmennpreventive virkninger også ble tatt med i vurderingene, og at det ikke var et enten eller som nevnt over.

For å oppsummere, fremstår det for meg som at formålet med straff omfatter både gjengjeldelsestanken samt de individual- og allmennpreventive hensyn. Det kan også virke som at det har vært slik lang tid tilbake, bare at en formulerer formålet på en annen måte i dag enn før.

---

⁵ Oversikt over Norges Rett, av Ragnar Knoph – 1934 – s. 428

3 Bakgrunnen for ny straffelov⁶

Ønsket om å endre straffeloven av 22. mai 1902 er gammelt. Allerede i 1978 ble det igangsatt et arbeid med å vurdere hvorvidt det var behov for en reform innen kriminalpolitikken.

I St.meld.nr.104 (1977-78) mente justisdepartementet selv at det var behov for en fullstendig revisjon av straffeloven og straffebestemmelsene i spesiallovgivningen. Årsakene til at man ønsket å endre straffeloven allerede i 1978, var at på det tidspunktet hadde 1902-loven vært gjeldende i 75 år. Spørsmålet var hvor lenge det var hensiktsmessig å utbedre og endre på det eksisterende byggverket som loven utgjør, fremfor å bygge nytt.

Departementet fremhever i Ot. Prop. 90 (2003-2004) at den gjeldende 1902-loven ble til i en tid hvor bosettingsmønsteret var helt annerledes. I 1902 bodde de fleste i små lokalsamfunn som var oversiktlige, mens det i dag er en betydelig urbanisering der flyttestrømmen går inn mot de store byene og dens iboende anonymitet. Dette medfører en større hyppighet av lovbrudd.

Et annet moment departementet viser til, er at straffeloven av 1902 gjenspeiler hvilke interesser og verdier som ble ansett som så beskyttelsesverdige at angrep på den var straffverdige på den tiden den ble satt i kraft. Siden denne loven trådte i kraft, hadde samfunnsutviklingen vært enorm. Denne utviklingen gjelder på alle områder, og har nok gjort at en tenker annerledes på hva som er straffverdig i dagens samfunn, enn på slutten av 1800-tallet da 1902-loven ble utarbeidet. Dette kan sees ved at loven inneholder bestemmelser som omhandler handlinger og unnlatelser som ikke blir begått lenger. Et eksempel på dette er strl. § 345 som gjorde det straffbart ikke å sende budstikke videre. Også den økonomiske utviklingen hadde vært stor. Denne utviklingen medførte at den tradisjonelle vinningskriminalitet ikke representerte den samme sterke trussel mot den enkeltes økonomiske eksistensgrunnlag som tidligere. Slike handlinger, som for eksempel tyveri, ble nå mer sett på som et anslag mot den enkeltes følelse av

---

⁶ Ot.prop.nr.90 (2003-2004) s. 33 flg.

trygghet og sikkerhet. Spørsmålet ble da hvorvidt for eksempel tyveri ble ansett å være like straffverdig i 1978 som når loven ble dannet.

Et annet moment ved vurderingen av reformbehovet, var at loven var så gammel at den kunne ha huller. Dette medførte at handlinger som ansås som straffverdige i 1978, verken kunne straffes av straffeloven eller av spesiallovgivningen. Siden 1902-loven jevnt over hadde blitt endret/omformet, mente justisdepartementet imidlertid at risikoen var liten for at det var mange store hull i lovgivningen. Departementet mente videre at dersom det var behov for å utvide grensene for det straffbare, kunne man endre eksisterende straffebud.

I følge Ot. Prop. nr. 90 (2003-2004) hadde tiden som hadde gått fra loven ble satt i kraft, medført at spesiallovgivningen ble omfattende. I 2003 utgjorde overtredelser av spesiallovgivningen den største andelen av kriminaliteten. Dette hadde betydning for straffelovens betydning. Spørsmålet som ble stilt, var om noen av bestemmelsene burde overføres til straffeloven for at den igjen skulle få samme tyngde som den hadde før spesiallovgivningen ble så omfattende.

I NOU 1983:57 om ”Straffelovgivningen under omforming”, fremkommer det på side 28 at ”en har ofte nøydt seg med å gjøre overtredelse av de enkelte reguleringsbestemmelser straffbare, uten å foreta noen grundig vurdering av straffverdigheten av det enkelte lovbrudd i forhold til de handlinger som er straffbare etter straffeloven. Ofte har man heller ikke vurdert nærmere om utformingen av handlingsdirektivene er hensiktsmessig fra en strafferettslig synsvinkel.”⁷

I løpet av den tiden som hadde gått, hadde noen av straffelovens bestemmelser blitt endret og nye hadde kommet til. I den forbindelse hadde straffverdigheten av ulike lovbrudd i bare begrenset grad blitt veid opp i mot hverandre. Det hadde heller ikke i den perioden blitt tatt noen samlet vurdering av hvorvidt de ulike strafferammene harmonerte. Dette kunne ha ført til at det kunne ha utviklet seg et misforhold mellom

---

⁷ NOU 1983:57 s. 28

strafferammer, slik at de mest alvorlige straffebud ikke alltid hadde de høyeste strafferammer, og de minst alvorlige straffebud de laveste strafferammer.

Et annet moment var at endringene i samfunnsstrukturen siden loven ble utformet, gjorde at det, som tidligere nevnt, ble behov for andre strafferettslige reaksjoner. De nye kriminalitetsformene gav for eksempel et behov for, i større grad enn tidligere, å kunne inndra utbyttet av kriminell virksomhet. Behovet for også å kunne reagere strafferettslig mot juridiske personer, gjorde også reformen nødvendig.

I Ot. Prop. nr. 90 (2003-2004) har departementet pekt på at den økte kunnskapen om hvordan straffen virket, utløste et behov for å finne alternativer til bruk av fengsel for unge lovbyggere. Videre hadde kriminaliteten generelt tidoblet seg siden 1950, noe som medførte økte kostnader til soning av fengselsstraff. Dette utløste et behov for å redusere soningen generelt, og finne alternativer til soning i fengsel.

Departementet har også pekt på at straffeloven av 1902 i stor grad er utformet i datidens språk. Dette virket fremmedgjørende, og gjorde lovforståelsen vanskelig for mange. Ettersom den alminnelige straffelov henvender seg til den brede allmennhet, var dette uheldig og utløste behovet for en reform. Da det fortsatt stod mange praktisk viktige straffebud uendret siden lovens vedtakelse, og rettspraksis til dels hadde gitt bestemmelsene et innhold som harmonerte mindre godt med ordlyden, kunne dette føre til at folket ikke forstod bestemmelsene eller misforstod dem.

Videre bemerker departementet at straffeloven av 1902 er delt inn i forbrytelser og forseelser i egne kapitler. Dette medfører at lovbrudd av samme art er plassert på to forskjellige steder i loven. Dette medfører på sin side at loven ikke har den mest oversiktelige og letteste oppbygningen for den brede allmennhet. Departementet mente at dette fremstod som uheldig.

Endelig påpekte departementet at det i de siste tiårene hadde funnet sted en sterk økning i samarbeidet mellom de ulike nasjoner i form av internasjonale avtaler og traktater som kunne ha betydning for utformingen av strafferetten og for en koordinert

kriminalitetsbekjempelse. For å sørge for at utformingen ble riktig, var det ønskelig med en reform som kunne ta hensyn til dette.

Reformeringen av lovverket har vært en lang prosess med mange delutredninger, som riktig nok har ført til en del endringer i lovverket, men den store reformen vil ikke være fullført før den nye straffeloven av 2005 er satt i kraft.

Allerede i forbindelse med Soria-Moria erklæringen i 2005, uttaler regjeringskoalisjonen Stoltenberg 2, at den ønsker å arbeide for å få ”opp straffenivået for voldtekt, drap, grov vold og sedelighetsforbrytelser”.⁸ Den nye straffeloven av 2005 bidrar til å oppfylle disse uttalelsene, i tillegg til at straffeloven moderniseres.

I fakta-arket justis- og politidepartementet har utgitt om ny straffelov, står det at det foreslås en konkret skjerping av straffen for voldslovbrudd med hovedvekt på uprovosert vold, på bakgrunn av en empirisk undersøkelse. Denne undersøkelsen er det i liten grad henvist til i forarbeidene. I samme utgivelse står det sitert en uttalelse av Justisminister Knut Storberget om en av grunnene til å endre dagens straffelov: ”Dagens straffelov ble laget for over 100 år siden, av og for menn. Det er på høy tid med fornyelse.”⁹

Det jeg har nevnt over, viser at det er mange og varierte grunner til at loven av 1902 burde moderniseres. Det som virker tydelig, er at det stort sett er de samme argumentene som ble fremmet i 1978 som også er gjeldende i dag. Hva som var av avgjørende betydning av disse momentene er vanskelig å tyde. Det forhold at loven begynte å bli umoderne, og at den etter hvert hadde blitt endret så mange ganger uten at endringene hadde blitt vurdert opp i mot hverandre, fremstår imidlertid som noen av hovedårsakene. Loven skal etter sin hensikt være forståelig for folk flest med tanke på hvorfor og hvordan vi straffer. Dersom folk flest ikke får den rette betydningen av loven

---

⁸ Soria-Moria erklæringen s.69,

http://www.regjeringen.no/nb/dep/smk/dok/rapporter_planer/rapporter/2005/soria-moria-erklaringen.html?id=438515

⁹ http://www.regjeringen.no/upload/JD/Vedlegg/Faktaark/Ny_straffelov_web.pdf

ved gjennomlesning, blir ikke formålet med loven nådd. Jeg tenker her på de individualpreventive og allmennpreventive virkningene av bestemmelsene. Hevningen av straffnivået kommer etter all sannsynlighet som en følge av endringen i folks rettsoppfatning med hensyn til hva som er rettferdig straff og hva som er straffverdig.

I denne sammenheng er det nærliggende å gi noen eksempler. Ofte går pårørende i saker der noen har mistet livet eller har blitt alvorlig skadet, ut i media og sier sin mening om hvordan de oppfatter dommen som gjerningsmannen fikk.

Et eksempel er en sak der en 17 år gammel gutt hadde skutt sin tidligere kjæreste med pistol på en måte som retten mente hadde preg av henrettelse. Her ble straffen satt til fengsel i 9 år. De pårørende uttalte i et intervju med media, at ” Vi er veldig, veldig skuffet. Dommen gir uttrykk for hvor lite et menneskeliv er verdt”.¹⁰

Et annet eksempel er en person som forsøkte å drepe to politimenn. Vedkommende ble dømt til fem og et halvt års fengsel. I dette tilfellet var det lederen av Oslo politiforening og nestleder i politiets fellesforbund, Arne Jørgen Olafsen, som ble sitert i media. Han uttalte at ”Dommen gir et feil signal” og ”... dommen i byretten er et signal om at et menneskeliv er lite verd”.¹¹ Han uttaler videre at det kun var ren flaks og godt legearbeid som gjorde at tjenestemennene ikke døde.

Denne type sitater kan en finne utallige av i arkivene til de forskjellige mediaselskapene i Norge. Slike uttalelser finnes i forskjellige typer saker, men spesielt der et offer har blitt skadet eller har mistet livet. Dette er nok en av de viktigste årsakene til at regjeringspartiene tok inn sitt punkt om skjerping av straffene i saker der det har blitt begått voldtekt, drap, grov vold og sedelighetsforbrytelser. Det er nettopp i slike saker en ser de fleste oppslagene i media der pårørende eller andre går åpent ut og kritiserer straffnivået.

---

¹⁰ <http://www.dagbladet.no/nyheter/2006/06/28/470126.html>

¹¹ <http://www.dagbladet.no/tekstarkiv/artikkel.php?id=5001000055462&tag=item&words=lav%3Bstraff%3Blav+straff>

Dersom en skal prøve å forstå hvordan det har blitt slik at det nesten alltid er noen som står offeret nært som står frem i slike saker, er det nærliggende å anta at det er hevntanken som gradvis har gjort seg mer gjeldende i det norske samfunn. I den forbindelse ønsker jeg igjen å sitere Oversikt over Norges rett, av 1934, som sier ”Straffen springer overalt ut av privathevnen.” Jeg er av den oppfatning at denne tanke igjen har blitt sterkere i Norge, og at folket ønsker det de mener er rettferdighet; Øye for øye, tann for tann. Problemet med denne tankegangen, er at den til slutt kan ende med dødsstraff ved drap som resultat, noe jeg ikke tror folk flest er tilhengere av i dette landet. Likevel indikerer alle ytringene til de pårørende og andre, at straffenivåene er modne for en reformasjon. Dette ser lovgiver ut til å ta til etterretning, noe som jeg kommer tilbake til senere.

4 Utviklingen i straffenivået forut for ny straffelov av 2005

I 1989 fremla justis- og politidepartementet frem en ny Ot. Prop¹² som heter ”Om endringer i straffeloven og straffeprosessloven mm”. I dette lovforslaget uttrykker departementet sin bekymring for utviklingen i omfanget av voldsovertredelser de siste tiårene. Det viser til at det synes som om overtredelsene generelt sett har fått et mer brutalt og hensynsløst preg. Departementet uttaler videre at ” ... det er behov for å markere at en del voldsovertredelser må anses for å ha en høyere straffverdighet enn det straffeloven i dag gir uttrykk for.”¹³ Resultatet av denne proposisjonen var at den øvre strafferammen i straffeloven § 232 ble hevet til 3 år, men kun til 6 måneder dersom forholdet lå under straffeloven § 228, første ledd. Formålet med denne hevingen av strafferammene var å redusere den grove voldskriminaliteten.

I en artikkel skrevet den 15. mai 1995 av daværende justisminister Grete Faremo, oppsummerer hun utviklingen i straffenivået frem til 1995 slik: ”Strafferammen for forsettlig drap er fengsel i minst 6 år og høyst 15 år. I en del særlige alvorlige drapstilfelle kan lovens strengeste straff - fengsel inntil 21 år - idømmes. Ved grov legemsbeskadigelse er minimumsstraffen 2 års fengsel og maksimumsstraffen 15 års fengsel, men 21 år ved de meget alvorlige tilfellene. For voldtekt er den øvre strafferammen etter lovens mildeste alternativ 10 års fengsel. Dreier det seg om voldtekt til samleie, er strafferammen minimum 1 års fengsel og maksimum 15 års fengsel. Etter lovens strengeste alternativ kan voldtekt i særtilfeller straffes med fengsel i 21 år. Domstolenes straffeutmåling ligger normalt godt under den maksimale strafferammen for alle typer voldsforbrytelser. For eksempel ligger normalstraffen for drap på ca. 8 år. For voldtekt ligger normalstraffen på ca. 2 år. Det samme gjelder grovt ran, mens ran ligger på ca. 1 års fengsel.”¹⁴

---

¹² Ot. Prop. Nr. 79 (1988-89)

¹³ Ot. Prop. Nr. 79 (1988-89) side 12

¹⁴ http://www.regjeringen.no/en/dokumentarkiv/regjeringen-brundtland-iii/jd/Taler-og-artikler-arkivert-individuelt/1995/tiltak_mot_vold.html?id=261259

Justisministeren redegjør deretter for hennes oppfatning om hvordan straffenivået er, og hva som bør gjøres med nivået: ”Etter min oppfatning synes domstolenes straffeutmåling akkurat i voldssaker gjennomgående å ligge for lavt. Jeg tror det er nødvendig å skjerpe straffene for å møte den voldsutviklingen vi i en årrekke har sett i samfunnet. Det kan også virke støtende på den alminnelige rettsfølelsen at voldsovergrep som resulterer i fysisk skade, i mange tilfelle bare straffes med relativt korte fengselsstraffer. Jeg er derfor glad for at Høyesterett har gitt signaler om skjerping av straffen for en del voldsforbrytelser.

Vi hører med jevne mellomrom krav om heving av strafferammene og innføring av minimumsstraffer for voldsforbrytelser. Jeg vil peke på at det allerede i dag er adgang til å anvende lovens strengeste straff for drap, voldtekt og de mest alvorlige former for grov legemsbeskadigelse. For alle disse forbrytelsene har vi for øvrig minimumsstraffer. Det er derfor lite å hente ved de nevnte tiltakene her, og etter mitt syn gjelder dette også for de andre voldsforbrytelsene.”

En registrerer her at det tydeligvis over noe tid har vært misnøye med straffenivået i voldssaker fra departementets side. I denne artikkelen ser det ut til at Høyesterett har startet sin gradvise hevelse av straffenivået, jf. ovennevnte.

I en artikkel fra 12. januar 2006 på nettsiden forskning.no henvises det til et intervju i Aftenposten med riksadvokat Tor-Aksel Busch med overskriften: ”Straffenivået i Norge har økt”. Her kommer Busch med informasjon om hvordan han oppfattet straffenivået, og hvordan påtalemyndigheten hevet straffenivået. I intervjuet hevder han at ”Drap, voldtekt, gatevold og tyverier straffes langt strengere i dag enn for ti år siden.”¹⁵ Han mener videre at ”utviklingen er i samsvar med nordmenns rettsfølelse.”

I det følgende har jeg funnet det hensiktsmessig å sitere direkte fra intervjuet der riksadvokaten redegjør for hvordan de fikk økt straffenivået: ”Riksadvokatembetet pekte mot slutten av 90-tallet ut fire områder der det etter deres syn var viktig å få skjerpet straffenivået: Drap, hverdagsvold i gata, sedelighetsforbrytelser og gjengangere innen vinningskriminalitet.

---

¹⁵ <http://www.forskning.no/artikler/2006/januar/1137077096.91>

For å vinne kampen om straffen ble aktorene utstyrt med spesielle ringpermer med ferdig forberedt ammunisjon til prosedyrene. Arbeidet ga resultater. Et drap uten spesielt skjerpene eller formildende omstendigheter straffes nå med fengsel i ti til elleve år, mot sju-åtte år før.

- I voldtektssaker så vi at straffen lå opptil ett år lavere enn man fikk for et bankran med et relativt beskjedent utbytte. Vi var av den oppfatning at dette utfordret den tilliten rettspleien er helt avhengig av, sier Busch.”

Vi registrerer her at påtalemyndigheten startet sitt arbeid med å gjøre sitt for å øke straffenivået i de omtalte sakstypene noen år etter justisministeren gav sine signaler om at hun ønsket heving av straffenivået i enkelte type saker. Det kan se ut til at dersom ikke domstolene tar signalene fra lovgiverne hurtig nok, starter påtalemyndigheten sitt arbeid med å påvirke domstolene etter beste evne. Etter de ovenstående artiklene kan det se ut til at de lykkes.

Imidlertid finnes det alltid noen som mener noe annet. I det følgende er det en artikkel fra Fædrelandsvennen publisert den 20. oktober 2006, som henviser til VG, der VG har gått igjennom høyesterettsdommer i saker som gjelder overtredelse av straffeloven § 229 – om legemsbeskadigelse. Artikkelen heter: ”Straffenivået uendret i 10 år”¹⁶, og i undertittelen heter det ”I over ti år har Stortinget bedt om høyere straffer for grov vold. Uten at domstolene har endret praksis.” Videre heter det i artikkelen: ”VG har gjennomgått høyesterettsdommer etter straffelovens paragraf 229 om legemsbeskadigelse. Den gjennomgangen viser at Høyesterett ikke har tatt stilling til politikernes gjentatte krav om strengere straffer for grove voldssaker. I flere saker etter paragraf 229 støtter lavere domstoler seg til en høyesterettsdom fra 1997, når de skal vurdere hvor lang straff en voldsforbryter skal få.

- Vi har inntrykk av at det går veldig tregt i Høyesterett. De bruker lang tid på å ta de klare signalene vi gir, sier Elisabeth Aspaker (H) i justiskomiteen til VG.

Justisminister Knut Storberget sier at man helt klart ikke kan legge til grunn en høyesterettsdom fra 1997 for straffeutmålingen i en voldssak i 2006.

---

¹⁶ <http://www.fvn.no/nyheter/innenriks/article407130.ece>

- På generelt grunnlag tilsier utviklingen at det skal idømmes strengere straffer for vold i dag enn i 1997, sier han til VG.”

De politiske signalene er konstante over flere regjeringer og over lang tid. Det en kan se etter denne gjennomgangen, er at domstolene har hevet straffnivået gradvis over tid, men ikke tilstrekkelig til at lovgiver og politikerne er fornøyd. Dette fører etter hvert til at lovgiver må finne en annen måte å få straffnivået opp på ønsket nivå, nemlig ved lovendring. Dette kommer jeg nærmere inn på senere i avhandlingen.

5 Ny straffelov av 2005

Den nye straffeloven av 2005 ble vedtatt 20. mai 2005, herav lov 2005-05-20-28. Lov av 19. juni 2009 nr. 74 sluttførte den spesielle delen av straffeloven av 2005. Sistnevnte lov vil jeg heretter benevne som 2009-loven.

I Ot. prop. nr. 22 (2008-2009) fremkommer det at departementet ønsker å heve straffenivået for bl.a. grov vold med rundt en tredjedel.¹⁷ Det uvanlige her er at departementet i den forbindelse, i kapittel 6.4, gir eksempler fra rettspraksis der det tas utgangspunkt i spesifikke saker for å vise hvor nivået bør ligge for tilsvarende saker. I innstillingen til Odelstinget nr. 73 (2008-2009), bekrefter Justiskomiteen at de har samme syn, nemlig at straffene skjerpes i hovedsak med rundt en tredjedel.¹⁸

I den ovenfor omtalte Ot. prop. nr. 22 gis det fra departementets side uttrykk for at straffeskjerpelsene også skal gjelde ved straffeutmåling i den gjeldende straffelov av 1902.¹⁹

I debatten i Stortinget ble det spørsmål om når straffeskjerpelsene skulle tre i kraft. I den forbindelse uttalte justisministeren at ”... det er prisverdig at komiteen er tydelig på at det signaliserte straffenivået skal ta til å gjelde straks straffeloven er vedtatt i Stortinget.”²⁰ Jeg antar at dette er sagt i forbindelse med ikrafttreddelsen av 2009-loven, som er kalt Lov om endringer i straffeloven og straffeprosessloven, der forarbeidene til den spesielle del av ny straffelov av 2005 er inntatt. Samlet sett gir dette uttrykk for et ønske fra lovgiver om at det økte straffenivået skal ta til å gjelde straks etter vedtakelsen av 2009-loven har blitt gjennomført.

---

¹⁷ S. 171

¹⁸ Kap 6.2

¹⁹ S. 178

²⁰ Rt-2009-1412 avsnitt 19

I det følgende finner jeg det naturlig å fremlegge de bestemmelser som vil komme istedenfor § 229, § 231 og § 232 i straffeloven av 1902.

Organisatorisk vil de nye bestemmelsene bli samlet under kapittel 25: Voldslovbrudd mv. i den nye loven. Som betegnelsen til kapittelet antyder, inneholder dette kapittelet alle voldslovbrudd mot personer underlagt alle typer skyldkrav. Alt er samlet i ett kapittel som samlet inneholder 17 bestemmelser.

Straffeloven av 1902 § 229 første straffalternativ blir erstattet med § 273 i straffeloven av 2005. Den nye bestemmelsen skal tilsvare den gamle uten realitetsendringer.²¹

Når det gjelder den øvre strafferammen i den nye bestemmelsen, ble denne hevet til 6 år. Årsaken til det er at ved pådømmelse etter straffeloven 1902 § 229 første straffalternativ, jf. § 232, kan straffen forhøyes med inntil 3 år, altså inntil 6 år.

Den nye bestemmelsen lyder:

”§ 273. Kroppsskade

Med fengsel inntil 6 år straffes den som skader en annens kropp eller helse, gjør en annen fysisk maktesløs eller fremkaller bevisstløshet eller liknende tilstand hos en annen.”

Straffeloven av 1902 § 229 første ledd, andre og tredje straffalternativ, blir erstattet med straffeloven av 2005 § 274 første ledd. Straffeloven av 1902 § 231 blir erstattet med straffeloven av 2005 § 274 annet ledd. Årsaken til at det ble delt opp i to ledd her, er for å unngå at legemsbeskadigelser med betydelig forskjell i alvorlighet plasseres innenfor samme strafferamme. Den nye bestemmelsen lyder:

”§ 274. Grov kroppsskade

Grov kroppsskade straffes med fengsel inntil 10 år. Ved avgjørelsen av om kroppsskaden er grov skal det særlig legges vekt på om den har hatt til følge

---

²¹ Ot.prop.nr 22 (2008- 2009) Side 182

uhelbredelig lyte eller skade, sykdom eller arbeidsudyktighet av noen varighet eller sterk smerte, betydelig skade eller død, og for øvrig om den

- a) har skjedd uten foranledning og har karakter av overfall,
- b) er begått mot en forsvarsløs person,
- c) har karakter av mishandling,
- d) er begått av flere i fellesskap, eller
- e) er motivert av fornærmedes hudfarge, nasjonale eller etniske opprinnelse, religion, livssyn, homofile orientering eller nedsatte funksjonsevne.
- f) er forøvd ved bruk av kniv eller annet særlig farlig redskap.

Den som volder betydelig skade på en annens kropp eller helse, straffes med fengsel inntil 15 år.”

Disse bestemmelsene er vedtatt, men ikke ikraftsatt. Årsakene til dette er noe sammensatte, med de bunner ut i økonomiske og praktiske hensyn. Rådgiver Birgitte Istad i Justisdepartementet har begrunnet det med at det ”blant annet som følge av behovet for nytt datasystem i politiet og fordi det tar tid å få dette på plass, vil straffeloven 2005 (med unntak av kapitlet om folkemord, som allerede er trådt i kraft) først kunne tre i kraft tidligst i 2012.”²² Hun uttalte videre at ”fordi det varierer hva slags konsekvenser en lovendring eller en ny lov vil ha, er det ikke uvanlig at ikrafttredelse ikke skjer straks, men først etter nærmere beslutning, og at ulike bestemmelser trer i kraft til ulik tid.” I tillegg til dette ville en snarlig ikrafttreden også fått andre praktiske og økonomiske følger. Dette gjelder for eksempel ved endringen av strafferammen i strl. § 229 første ledd, 2 straffalternativ, med 6 års fengsel til 8 års fengsel i den nye § 274. Denne endringen av strafferammen ville få store økonomiske konsekvenser for domstolene. I den forbindelse vil jeg sitere Innst.314 L, der justiskomiteen grunngir hvorfor den nye straffelov av 2005 ikke ble satt i kraft med en gang, da det viste seg at ikraftsettelsen av 2009-loven ikke gav den tilsiktede og ønskelige skjerpelsen av straffenivået. Her fremkommer det at ”Flertallet viser til brev fra justisministeren til Stortingets presidentskap datert 23. april 2010 hvor det blir

---

²² <http://www.dinside.no/829073/identitetstyveri-fortsatt-lovlig>

redegjort for at tre av lovforslagene, som går ut på å heve den øvre strafferammen fra 6 til 8 år, vil medføre økonomiske og administrative konsekvenser som ikke er nærmere omtalt i proposisjonen. Flertallet merker seg at det særlig er lagmannsrettene som eventuelt vil bli berørt, og at en kan se for seg en betydelig økning i antall saker dersom lovforslaget følges opp: Forslaget om å heve den øvre strafferammen fra 6 til 8 år medfører at de aktuelle sakene skal behandles av lagrette, jf. straffeprosessloven § 352 første ledd. Videre vil en heving av strafferammene medføre ubetinget ankeadgang, jf. straffeprosessloven § 321 tredje ledd, at slike saker heller ikke kan behandles av dommerfullmektiger, jf. straffeprosessloven § 276 fjerde ledd, og at saken normalt skal føres av en statsadvokat, jf. straffeprosessloven § 76 tredje ledd. Slik flertallet vurderer det, vil de økonomiske og administrative konsekvensene av økte strafferammer i § 219 annet ledd og § 229 annet straffalternativ gi merutgifter, særlig for domstolen, som ikke lar seg dekke innenfor gjeldende budsjetttrammer. Dette ville innebære at forslag til lov om endringer i straffeloven 1902 mv. ikke kan tre i kraft straks.”²³

Etter dette kan man konstantere at det ville bli praktisk vanskelig å ikraftsette den nye straffeloven med en gang, og at det hadde blitt for dyrt å gjennomføre innenfor de budsjetter spesielt domstolene har blitt tildelt. Lovgiver valgte da istedenfor å endre loven av 1902 på de punkter som de mente var av størst viktighet, slik at skjerpelsene fikk den ønskede virkning straks. Det ble gjort på en slik måte at de uønskede økonomiske og administrative følgene ikke inntraff. Jeg vil komme tilbake til dette senere i avhandlingen. Den nye loven av 2005 vil tre i kraft når regjeringen finner å tildele de midler som trengs for å gjennomføre endringene.

Selv om den nye straffeloven av 2005 ikke har trådt i kraft, ønsker lovgiver fremdeles at det nye straffnivået skal tas i bruk. Dette ble forsøkt i de to dommene jeg kommenterer i det neste kapittelet, der Høyesterett til slutt redegjorde for rettstilstanden på dette området, og hvordan en skulle forholde seg til 2009-loven i den forbindelse.

---

²³ Innst. 314 L (2009-2010) punkt 1.4.1 – Komiteens merknader

6 To aktuelle HR- dommer: HR-2009-2135-S²⁴ og HR-2009-2136-S²⁵

Årsaken til at jeg skriver om disse to dommene spesielt, er at det er disse dommene som i realiteten førte til at straffeloven av 1902 ble endret 25. juni 2010. Det prinsipielle spørsmålet i disse sakene var om uttalelser i forarbeidene til lov 19. juni 2009 nr. 74 om et vesentlig forhøyet straffenivå skulle tillegges vekt for handlinger begått før den nye straffeloven av 2005 ble vedtatt, jr. redegjørelse foran. Forarbeidene til 2009-loven inneholder ferdigstillingen av straffeloven av 2005, med de nye strafferammene og bestemmelsene som skal gjelde i den nye loven. Jeg velger å behandle disse to dommene samlet, da de ble behandlet samtidig av Høyesterett, og omhandler de samme prinsipielle spørsmålene.

Disse sakene ble avgjort i storkammer av Høyesterett, og var de første sakene som kom til Høyesterett etter at 2009-loven ble vedtatt. Den første dommen HR-2009-2135-S inntatt i Rt. 2009 s. 1412, omhandler overtredelse av strl. § 195 (seksuell omgang med barn under 14 år) og § 197 (incest), men har likevel relevans her, da den i en noe videre utstrekning enn den andre Høyesterettsdommen (HR-2009-2136-S), behandler spørsmålet om hvordan de vedtatte uttalelsene om straffeskjerpelsene i forarbeidene til lov 19. juni 2009 nr 74 kan settes ut i praksis for at det ikke skal bli tale om tilbakevirkning. Høyesterett har her en utfyllende drøftelse av og redegjørelse for hvordan lovgiverviljen skal oppfattes, og på hvilken måte straffenivået skal heves. Det henvises også til denne dommen fra den andre høyesterettsdommen når det gjelder denne utredningen, og utredningen er ikke direkte inntatt i dommen. Denne dommen omhandler overtredelse av strl. § 229 (legemsbeskadigelse.)

Resultatet i den første dommen, ble at retten nedsatte lagmannsrettens dom fra to års fengsel, til ett år og ni måneder. Årsaken til at straffen ble nedsatt, var at det i lagmannsretten ble lagt vekt på forarbeidene til 2009-loven om at straffenivået burde skjerpes vesentlig. Dette mente flertallet i Høyesterett var feil rettsanvendelse da handlingene tiltalte ble dømt for, ble begått i 2001- 2002, lenge før den omtalte loven

---

²⁴ Rt-2009-1412

²⁵ Rt-2009-1423

ble vedtatt. Det var den domfelte som anket dommen til Høyesterett. Anken gjaldt straffutmålingen. Begrunnelsen var at det straffnivået som lagmannsretten hadde endt opp med, hadde lagmannsretten kommet frem til etter at det hadde blitt lagt vekt på forarbeidene til 2009-loven om at straffnivået burde skjerpes vesentlig. I følge flertallet i Høyesterett medførte dette en ulovlig tilbakevirkning etter Grunnloven § 97, jr. strl. §3. Straffen ble i tingretten, som i Høyesterett, ett år og ni måneders fengsel.

Resultatet i Høyesteretts dom i den andre saken inntatt i Rt. 2009 s. 1423, ble at lagmannsrettens dom ble stadfestet. Dette medførte at anken til Høyesterett ble forkastet. I tingretten ble tiltalte dømt til fengsel i syv år. I lagmannsretten ble dommen fire år og seks måneders fengsel. Det var påtalemyndigheten som anket saken til Høyesterett. Anken gjaldt straffutmålingen. Aktor mente at det måtte legges stor vekt på forarbeidene til 2009-loven om at straffnivået burde skjerpes vesentlig. Dette var flertallet i Høyesterett uenig i da straffeskjerpelsen i denne saken ville hatt tilbakevirkende kraft, ettersom lovbruddet skjedde 29. juni 2008, nesten ett år før ny straffelov av 2005 ble vedtatt. I dette tilfellet skulle ”dagens straffnivå” legges til grunn. I denne saken henviser flertallet i Høyesterett til den første dommen, Rt. 2009 s. 1412, avsnittene 8 til 33, når det gjelder den nærmere redegjørelse for aktor og forsvarerens anførsler samt Høyesteretts syn når det gjelder de prinsipielle spørsmålene om tilbakevirkning. Det er dermed ikke skrevet noe særskilt om dette i denne dommen, og det følgende gjelder for begge dommene.

I den første dommen blir det henvist fra flertallet i Høyesterett til noen uttalelser i forarbeidene som peker i retning av at lovgiverne mener at det skjerpede straffnivået skal gjelde fra vedtakelsen av 2009-loven. Det blir videre henvist til forarbeidene hvor det sies noe om hvilke typer lovbrudd som skal få et høyere straffnivå.

Justisdepartementet viser til Ot. prop. nr. 22 (2008-2009), der det uttales at de forhold som en særlig ønsker å ramme med høyere straff, er uprovosert vold, som ofte er utøvet i ruspåvirket tilstand, mot tilfeldige personer som oppholder seg i det offentlige rom. ”Den uprovoserte gatevolden er altså kjernen av den volds utøvelse det foreslås skjerpet

straff for.”²⁶ Mindretallet refererer til uttalelser fra justisdepartementet at straffene for grov vold og drap bør skjerpes med rundt en tredel.²⁷

I avsnitt 16 i dommen siteres det fra forarbeidene til loven av 2009 der det uttales fra departementets side at ”selv om forslaget her knytter seg til straffeloven 2005, gjør departementets oppfatninger om behov for skjerping av straffen seg tilsvarende gjeldende for umåling av straff innenfor de strafferammer som følger av straffeloven 1902. Departementet ønsker derfor at lovgiverens signaler om straffskjerping i forslaget her følges opp før straffeloven 2005 har trådt i kraft, og eventuelt slik at det skjer en gradvis oppjustering”.

I avsnitt 18 henviser dommen til innstillingen til Odelstinget der justiskomiteen skriver at det høyere straffenivå skal ta til å gjelde straks.

I følge avsnitt 19 i dommen, har justisminister Knut Storberget i Stortinget gjort gjeldende at det nye straffenivået skal ta til å gjelde straks straffeloven er vedtatt i Stortinget.

Den spesielle del av straffeloven ble som nevnt vedtatt av Stortinget 19. juni 2009, og disse sakene kom opp til felles behandling i Høyesterett 13. november 2009, ca. 5 måneder etter. I dommene blir det drøftet om signalene om skjerpet straffenivå fra lovforarbeidene, ville innebære tilbakevirkning i strid med Grunnlovens § 97 dersom domstolene fulgte disse. Flertallet i Høyesterett finner lovforarbeidene, som regelmessig blir tillagt stor vekt ved tolkning av lover, problematiske med tanke på tilbakevirkningsforbudet.

Flertallet i Høyesterett kom frem til at **når straffeloven av 2005 trer i kraft**, så ”plikter domstolene å legge til grunn et straffenivå slik det er kommet til uttrykk i lovens forarbeider.”²⁸

---

²⁶ Ot. prop. nr. 22 (2008-2009) s. 171

²⁷ Ot. prop. nr.22 (2008-2009) s.171

²⁸ Rt.2009-1412 avsnitt 22.

På spørsmålet om det skjerpede straffnivå skal gjelde for lovbrudd som er begått **før vedtagelsen** av den nye straffeloven 2005, og som forarbeidene til 2009 loven knytter seg til, uttaler flertallet i Høyesterett at ”lovgiverens uttalelser om skjerpet straffnivå i forarbeidene til loven av 2009 ikke kan tillegges noen selvstendig vekt.” Dette medfører at for lovbrudd begått før dette tidspunkt, skal det tas utgangspunkt i dagens straffnivå slik det har kommet til uttrykk i rettspraksis de senere år. Den skrittvisе skjerpelsen skal fortsette slik den har gjort frem til den nye straffeloven av 2005 trer i kraft.

Avslutningsvis i den første høyesterettsdommen uttaler flertallet i Høyesterett at ”**Perioden mellom vedtakelses- og ikrafttredelsestidspunktet** er lang, og prinsippet om at skjerpelsen skal skje gradvis må opprettholdes.” Denne perioden går fra 19. juni 2009, som er vedtakelsestidspunktet for den nye straffeloven av 2005, til antatt ikrafttredelse av loven i 2012-2013.

7 Endring av straffelov av 1902

I en pressemelding fra Justis- og politidepartementet datert 3. juni 2010 uttaler justisminister Knut Storberget at regjeringen fremmer forslag om å endre straffeloven av 1902 når det gjelder straffenivået for volds- og overgrepssaker. I pressemeldingen står det ”Vi fremmer forslaget fordi vi mener at det vil ta for lang tid å få straffene opp på ønskede nivåer om man skal vente til ikraftsetting av den nye straffeloven. Nå vil vi dermed raskt få et betydelig strengere straffenivå for vold og overgrep, sier justisminister Knut Storberget.”²⁹

Endringen av straffeloven av 1902 kommer dermed som en direkte konsekvens av Høyesteretts uttalelser i Rt-2009-1412 og Rt-2009-1423, der Høyesterett kommer fram til at skjerpelsen i straffenivået må fortsette i samme tempo som tidligere, frem til den nye loven trer i kraft.

Dette poenget tar departementet tak i under fremleggelsen av Prop. 97 L- (2009-2010). Her uttales det at ” Storkammeravgjørelsene slår fast at de nye og høyere normalstraffnivåene først kan etableres straks og fullt ut etter at den aktuelle loven er trådt i kraft”.³⁰ Videre i samme kapittel foreslår departementet at ” også den gjeldende straffelov endres, slik at høyere normalstraffnivåer kan etableres for drap, annen grov vold og seksuallovbrudd i samsvar med lovgivers oppfatning. Lovendringene foreslås satt i kraft straks. For straffbare handlinger begått etter at lovendringene er trådt i kraft, vil de nye normalstraffnivåene gjelde fullt ut og med umiddelbar effekt i samsvar med Høyesteretts oppfatning.”

Det fremkommer her tydelig at departementet jobber hardt for at straffeskjerpelsene skal få sin ikrafttredelse så raskt som mulig, og er villige til å følge Høyesteretts anvisning på hvordan dette kan gjøres.

---

²⁹ www.regjeringen.no/nb/dep/jd/pressecenter/pressemeldinger/2010/Strengere-straffer-for-vold-og-overgrep.html?id=607204

³⁰ Prop.97L-(2009-2010) pkt.4.3

I den omtalte pressemeldingen av 3. juni 2010 fra Justis- og politidepartementet, uttaler justisminister Storberget videre at regjeringen har foreslått i gjennomsnitt å skjerpe straffene med ca. 30 prosent, og for enkelte voldslovbrudd opp til 100 prosent.

Den 25. juni 2010 nr. 46 ble endringsloven til straffeloven av 1902 vedtatt. Denne ble ikraftsatt med umiddelbar virkning. I det følgende vil denne loven bli omtalt som 2010-loven.

For å vise hvordan bestemmelsen om legemsbeskadigelse ble endret ved endringsloven, tar jeg i det følgende inn både hvordan straffeloven § 229 lød før 2010-loven ble satt i kraft, og hvordan den lyder etter endringen. Det en må merke seg her endringen i strafferammene.

Straffelovens § 229 **før** lovendringen i 2010 lød:

”§ 229. Den, som skader en anden paa Legeme eller Helbred eller hensetter nogen i Afmagt, Bevidstløshed eller lignende Tilstand, eller som medvirker hertil, straffes for Legemsbeskadigelse med Fængsel indtil 3 Aar, men indtil 6 Aar, saafremt nogen Sygdom eller Arbeidsudygtighed, der varer over 2 Uger, eller en uhelbredelig Lyde, Feil eller Skade er voldt, og indtil 8 Aar, saafremt Døden eller betydelig Skade paa Legeme eller Helbred er blevet Følgen.”

Straffelovens § 229 **etter** lovendringen i 2010:

”§ 229. Den, som skader en anden paa Legeme eller Helbred eller hensetter nogen i Afmagt, Bevidstløshed eller lignende Tilstand, eller som medvirker hertil, straffes for Legemsbeskadigelse med Fængsel indtil 4 Aar, men indtil 6 Aar, saafremt nogen Sygdom eller Arbeidsudygtighed, der varer over 2 Uger, eller en uhelbredelig Lyde, Feil eller Skade er voldt, og indtil 10 Aar, saafremt Døden eller betydelig Skade paa Legeme eller Helbred er blevet Følgen. ”

Dette medfører at strafferammen øker med ett år for handlinger som rammes av 1. straffalternativ, og to år for handlinger som rammes av 3. straffalternativ. Når det

gjelder handlinger som rammes av 2. straffalternativ, er strafferammen den samme som tidligere.

Vi kan her observere at det ikke klart fremkommer at selve straffenivået i enkeltsaker skal heves. Dette kommer imidlertid klart frem i forarbeidene til endringsloven av 25. juni 2010. I Prop. 97 L (2009-2010) under punkt 4.3 gjentas anbefalingene til normalstraffnivåer, samt at det henvises til Ot. prp. nr. 22 (2008-2009) der det har blitt gitt flere eksempler.

Ved ikrafttredelsen av 2010-loven, blir perioden domstolene har til å regulere straffenivået til det nivået lovgiver ønsker, kortere. Ønsket fra lovgiver var at straffeskjerpelsene skulle komme samtidig med vedtakelsen av ny straffelov av 2005, vedtatt 2009-06-19-75, men dette mente Høyesterett, som jeg tidligere har redegjort for, at ikke kunne la seg gjøre før straffeloven av 2005 trer i kraft. Dette er i Rt-2009-1412 anslått til å bli tidligst 1. januar 2012, men kan også bli senere. Ved ikrafttredelsen av 2010-loven, har den perioden som Høyesterett trolig har ønsket til å gradvis justere straffnivået opp til nivået i den nye straffeloven av 2005, blitt redusert med minst ett og et halvt år.

Dommene i storkammer i Høyesterett er avsagt 13. november 2009, og endringsloven av 2010 trådte i kraft 25. juni 2010. Dette utgjør en periode på ca. 8 mnd. I løpet av denne perioden skal domstolene, i følge Høyesterett, gradvis skjerpe straffene til det nye nivået i straffeloven av 1902 for de bestemmelsene det gjelder.

8 Normalstraff ved legemsbeskadigelse

I Prop. 97 L har departementet inntatt en vurdering om hvor normalstraffnivået ligger pr. 26. mars 2010, og hvor nivået bør være etter lovendringen i 2010. Jeg vil i det følgende redegjøre for hva departementet kom frem til med hensyn til hvor det nye nivået bør ligge. I den forbindelse deler jeg opp straffelovens § 229 etter straffealternativer. Jeg vil først bruke strafferammene etter 1902 loven, for deretter å redegjøre for hvilket nivå lovgiver ønsker.

I redegjørelsen vil jeg bruke betegnelsen som departementet bruker i forarbeidene som blir kalt normalstraffnivå. Jeg benytter også deres definisjon på betegnelsen som er: Normalstraffnivå betegner utgangspunktet for vurderingene omkring straffens lengde i saker hvor det ikke foreligger spesielle skjerpende eller formildende omstendigheter. Den betegner hvor på skalaen vurderingene skal starte. Straffen skal fortsatt fastsettes etter en konkret vurdering av omstendighetene i den enkelte sak. Skjerpende eller formildende omstendigheter kan tilsi at straffen fastsettes over eller under normalstraffnivået.

Etter første straffealternativ er strafferammen fengsel i inntil 3 år. Denne ønskes hevet til 4 år i 2010-loven, med begrunnelsen at strafferammen er for lav.

Normalstraffnivået etter første straffalternativ ligger i området fra 30 dagers ubetinget fengsel til fengsel i 120 dager.

For de forhold som ligger i nedre sjiktet av første straffalternativ, ønsker departementet å heve dette nivået slik at utgangspunktet skal være 60 dager ubetinget fengsel, og for de forhold som ligger i øvre sjikt bør utgangspunktet være ubetinget fengsel i 6 måneder. Dette medfører at det ønskes nesten en dobling av normalstraffnivået når det gjelder første straffalternativ.

Etter andre straffalternativ er strafferammen fengsel i inntil 6 år. Denne ønskes hevet til 8 år i 2010-loven, også her med begrunnelsen at strafferammen er for lav.

Normalstraffnivået etter annet straffalternativ ligger i området ubetinget fengsel i 90 til 120 dager. Her blir det henvist til en ordinær overtredelse i form av uprovosert vold i form av knyttneveslag mot fornærmedes hode.

Departementet ønsker at straffnivået i slike saker ikke bør ligge under 6 måneders ubetinget fengsel. Normalstraffnivået blir her økt med inntil 50 prosent. Jeg registrerer at strafferammen på dette punktet ikke ble endret ved lovendringen, men at forarbeidene her likevel får betydning for normalstraffnivået.

Årsaken til at andre straffalternativ ikke ble hevet, begrunner Justiskomiteen med at det vil føre til økonomiske og administrative konsekvenser som ikke kunne dekkes innenfor de gjeldende budsjetttrammer.³¹ En slik endring ville ha medført en ubetinget rett for domfelte til ved anke å bringe saken inn for lagmannsretten, jf. strpl. § 321 tredje ledd, og som ved behandlingen av saken settes med lagrette, jf. strpl. § 352 første ledd. Dette ville være til hinder for at straffeskjerpelsene kunne tre i kraft straks, dermed ble andre straffalternativ utelatt ved denne anledning. Justiskomiteen gir likevel uttrykk for at de er enige i at normalstraffnivået bør heves for slike saker, og at den eksisterende strafferammen på seks år er vid nok for å kunne gjennomføre den ønskede heving.

Etter tredje straffalternativ er strafferammen fengsel i inntil 8 år. Denne ønskes hevet til 10 år i 2010-loven, med begrunnelsen at strafferammen er for lav. Etter tredje straffalternativ er det i følge departementet vanskelig å angi et generelt straffnivå. Dette alternativet spenner så vidt, og det finnes knapt avgjørelser i Høyesterett i slike saker som departementet ønsker å heve straffen for. Derimot har departementet nevnt noen dommer, og sagt hvordan straffenivået burde være i tilsvarende saker som i disse dommene. Disse vil jeg redegjøre for i det følgende.

LB-2007-152868 omhandler et forhold der to ungdommer i fellesskap gikk til uprovosert angrep på en mann. Han ble slått og sparket gjentatte ganger i hodet, noe som førte til betydelige og langvarige skader som har redusert fornærmedes livskvalitet. Gjerningsmennene ble dømt for overtredelse av straffeloven § 229, 3 ledd jf. § 232.

---

³¹ Innst. 314 L (2009- 2010) punkt 1.3.6

Lagmannsretten uttaler at ”straffen i utgangspunktet dvs. før det ble sett hen til konkrete og individuelle forhold burde være ca. 3 og et halvt års fengsel.” Departementet uttaler at det nye utgangspunktet bør være ubetinget fengsel i fem år. Dette innebærer en økning på 1 og et halvt år.

Rt-2007-1465 omhandler to tilfeller av uprovosert, ekstremt brutal og uforståelig vold, begått med tre kvartes mellomrom begått av to personer i fellesskap. Volden bestod av slag, spark og hopping på hodet til de fornærmede, som medførte at begge ble påført skader som har gitt dem en vesentlig og varig reduksjon i livskvaliteten.

Gjerningsmennene ble dømt for overtredelse av straffeloven § 229 tredje straffalternativ jf. § 232. Høyesterett uttaler at ”straffen i utgangspunktet – før eventuelle fradrag er tatt i betraktning – bør ligge på ca. seks års fengsel for B, som utførte den groveste volden. Utgangspunktet for As del bør være ca. fem og et halvt års fengsel.” Etter departementets syn bør straffen, når man har med slike meget grove overtredelser å gjøre, i utgangspunktet være ubetinget fengsel i 8 år for den som utøvte den groveste volden og 7 år for den andre som deltok i voldslovbruddet. Dette medfører en økning på henholdsvis 2 år og 1 og et halvt år.

Når en ser økningen i straffenivået under ett, ser en her at desto grovere volden er innenfor straffeloven § 229, er den faktiske økningen av straffen prosentvis mindre. Etter første straffalternativ økte normalstraffen til det dobbelte. Etter siste straffalternativ økte straffen med ca. 30 prosent. Dette kan ha sammenheng med at straffen for de mest alvorlige overtredelsene allerede isolert sett er lang.

I saker som omhandler legemsbeskadigelse, kan straffeloven § 231 og § 232 komme til anvendelse. Disse bestemmelsene har minstestraffer, og kan i de mest alvorlige sakene gi opptil 21 års fengsel.

Straffeloven § 231 setter straff for å forvolde betydelig skade. Skyldkravet er her forsett om at volden vil medføre betydelig skade. Skadefølgen må i det minste være overveiende sannsynlig. Dette til forskjell fra straffeloven § 229, 3 ledd, der skyldkravet er culpa levissima, nemlig at skadevolder burde innse skadefølgen.

Etter justisdepartementets mening er straffenivået etter strl. § 231 om forsettlig betydelig skadefølge, for lavt. Departementet ønsker i den forbindelse å heve minstestrafen for denne typen voldslovbrudd fra 2 til 3 år. I tillegg ønskes det at normalstraffnivået økes. For å illustrere dette, henviser departementet til Rt-1997-1003. Der var gjerningsforholdet at tiltalte, etter en diskusjon med fornærmede, fulgte etter fornærmede ut av en buss i den hensikt å ta ham. Gjerningsmannen slo fornærmede en gang i ansiktet slik at han falt, og med det resultat at han ble svært hardt skadet. I tillegg forlot han fornærmede bevisstløs etter at han hadde tatt 6000 kr fra lommeboken. Gjerningsmannen ble dømt for overtredelse av straffeloven § 231. I dommen ble gitt en straff av fengsel i tre år og tre måneder. Utgangspunktet for slike saker ønskes økt til fengsel i 6 år. Dette er bortimot en fordobling av straffen.

Det henvises også til Rt-1990-654 der gjerningsforholdet var at gjerningsmannen hadde brutt seg inn hos en 82 år gammel kvinne og slått henne flere ganger i hodet. Hun ble funnet bevisstløs og døde fire uker senere uten å være kommet til bevissthet. Forholdet lå nær opp til forsettlig drap. Gjerningsmannen ble dømt for overtredelse av straffeloven § 231, jfr. § 232, og § 147. I Høyesterett ble gjerningsmannen idømt en straff på fengsel i 7 år. Utgangspunktet i slike saker bør etter departementets oppfatning ligge i området 8 til 9 år. Vi kan her registrere kun en prosentvis liten heving i straffenivået.

Straffeloven § 232 medfører øket straff for de tilfeller som faller inn under betegnelsen ”særdeles skjerpene omstendigheter”. Bestemmelsen åpner for muligheten til å øke straffen med inntil 3 år i sammenheng med strl. § 229, eller idømme inntil 21 års fengsel. Bestemmelsen kan brukes i forbindelse med §§ 228-231 i straffeloven, men for § 228 1, ledd, er økningen begrenset med inntil 6 måneders skjerpelse.

I forbindelse med strl. § 232 er det ikke fremmet forslag om å heve straffenivået. Begrunnelsen er at dette er en bestemmelse som kommer i tillegg til en bestemmelse der straffenivået allerede er skjerpet. Den innehar dessuten allerede muligheten til lovens strengeste straff på 21 år.

9 Er endringen av straffeloven av 1902 en omgåelse av tilbakevirkningsforbudet?

I de to storkammerdommene HR-2009-1412 og HR-2009-1423 var hovedproblemstillingen hvorvidt forarbeidene til den nye vedtatte straffeloven av 2005 kunne benyttes ved straffutmåling i saker der handlingene var begått før vedtakelsen sett i sammenheng med tilbakevirkningsforbudet i Grunnlovens § 97 og EMK artikkel 7. Flertallet i Høyesterett fant det i disse sakene problematisk at lovgiver ønsker at straffeskjerpelsene skal ta til å gjelde straks. De mener at ”man beveger seg inn i et område hvor de hensyn som bærer § 97 og EMK artikkel 7 må tillegges vekt.”³² Når en ser denne uttalelsen i sammenheng med dommenes resultater, at det vesentlig forhøyede straffenivået ikke kunne tillegges vekt, mener jeg at flertallet i Høyesterett har stadfestet at det ville ha medført en lovstridig tilbakevirkning dersom dette hadde blitt gjennomført.

Mindretallet i høyesterettsdommene, som utgjorde en dommer, mente at ”I den utstrekning det er forenlig med de strafferammer som er fastsatt i gjeldende straffelov, kan jeg imidlertid ikke se at det finnes noen rettslige begrensninger for straks å begynne å anvende det nye nivå fullt ut.”³³

I Lov og Rett skriver tidligere Høyesterettsdommer Georg Fr. Riber-Mohn en artikkel der han tar opp denne problemstillingen. Artikkelen ble skrevet etter at de to dommene ble avsagt. Han konkluderer i slutten av artikkelen med at ”Det er ingen tvil om at Stortinget har ønsket en øyeblikkelig gjennomføring av den anviste straffeskjerpelsen for volds- og seksualforbrytelser, og det er ingen rettslige hindringer for at Høyesterett følger opp dette.”³⁴ Han skriver i forkant av dette at han støtter mindretallets syn på denne saken.

---

³² HR-2009-1412. Avsnitt 25

³³ HR-2009-1412. Avsnitt 55

³⁴ Lov og Rett Nr.1-2, 2010. Side 3-5.

I Prop.97 L³⁵ har departementet gitt uttrykk for sitt syn på Høyesteretts vurdering. De sier seg i all hovedsak enig med mindretallet i Høyesterett, og bruker flere av mindretallets argumenter og utdyper disse. Jeg har inntrykk av at noe av dette lovforslaget nærmest kan sees på som et tilsvarende på Høyesteretts dom, der departementet gir uttrykk for sin mening.

Det fremstår rimelig klart for meg at det i denne saken ikke er unison enighet omkring spørsmålet om tilbakevirkning. Det som imidlertid er sikkert, er at disse to dommene er avsagt, og dermed er gjeldene rett.

Spørsmålet er da om departementet endret straffeloven av 1902 i den hensikt å omgå tilbakevirkningsforbudet.

For meg virker det helt klart. I alt departementet har skrevet i lovforslagene som er lagt frem, og alt som har blitt uttalt fra departementet og fra statsråden, tydeliggjøres deres ønske om at straffeskjerpelsene skulle tre i kraft straks etter vedtakelsen i 2009. Da dette ble nektet av Høyesterett, måtte de finne en annen vei til målet.

Dette fremkommer etter min mening av Prop. 97 L ”Endringer i straffeloven 1902 mv”. I kapittel 4 fremkommer det at Høyesteretts storkammeravgjørelser gir ”viktige bidrag til regjeringens og Stortingets arbeid for å skjerpe straffene for volds- og seksuallovbrudd, og avklarer dessuten spørsmål knyttet til straffskjerpning som følge av lovgivers uttalelser i forarbeidene til ny lovgivning.”³⁶

Slik jeg oppfatter uttalelsen, sier departementet at her har vi fått anvisning fra Høyesterett om hvordan vi kan få gjennomført straffskjerpelsene fortest mulig. Videre i kapittelet sies det at ”For at lovgiverviljen på dette punktet skal få fullt gjennomslag, er det i følge storkammeravgjørelsene nødvendig å sette i kraft de lovendringer som uttalelsene om straffskjerpning knytter seg til.” Det kommer her klart frem at

---

³⁵ Prop. 97L (2009-2010) Kapittel 4

³⁶ Kapittel 4, punkt 4.3.

departementet bruker dommene bevisst for å finne muligheter til å få igjennom lovgiverviljen.

Et siste eksempel fra samme henvisning, er at det uttales at ”De lovforslag som nå fremmes, bygger fullt ut på de avklaringer storkammeravgjørelsene gir.” Med denne uttalelsen sier departementet at dersom vi endrer nåværende lov av 1902 og får satt den i kraft umiddelbart, må domstolene følge de nye normalstraffenivåene. Dette må de fordi Høyesterett i storkammeravgjørelsene blant annet uttalte at ”Jeg tilføyer at så lenge loven ikke er trådt i kraft, taler hensynet bak tilbakevirkningsforbudet i Grunnloven § 97 og EMK artikkel 7 for at domstolene er varsomme med straffskjerpelser i store sprang...”

Denne uttalelsen fjerner all tvil. Her forteller Høyesterett lovgiver hvordan en må gå frem dersom en ønsker å unngå tilbakevirkningsforbudet. Storkammeravgjørelsene ble brukt som oppskrift for å omgå tilbakevirkningsforbudet. Om denne prosessen var en bevisst omgåelse, eller en konsekvens av ønsket om å få straffskjerpelsene satt i kraft hurtigst mulig, er vanskelig å kunne gi et klart svar på, men en omgåelse av tilbakevirkningsreglene kan det ikke være tvil om at det er. Et annet spørsmål er om omgåelsen er kritikkverdig eller ulovlig, men det vil ikke bli vurdert i denne avhandlingen.

10 Hvordan endringene er fulgt opp av domstolene

For å gi et inntrykk av hvordan domstolene har fulgt opp lovgiverønsket om en straffeskjerpelse for forhold som kommer inn under straffeloven § 229, vil jeg i det følgende ta for meg noen dommer som kan fortelle om straffenivået har forandret seg etter at den nye straffelovens spesielle del ble vedtatt 19. juni 2009. Jeg vil i forbindelse med hver enkelt dom redegjøre for hvilken periode dommen faller inn under sett i sammenheng med gjerningstidspunkt og domsavsigelsesdato.

Jeg vil ta for meg dommer der gjerningstidspunktet er etter vedtakelsen av den nye straffeloven i 2005. Disse dommene sier noe om utviklingen av straffnivået, og om domstolene vektlegger signalene fra lovgiver. Hovedvekten av dommene har domsavsigelsesdato etter 25. juni 2010, da endringsloven til straffeloven av 1902 ble satt i kraft.

10.1 Høyesterett

Da jeg tidligere i avhandlingen har skrevet spesielt om de to storkammeravgjørelsene i Høyesterett, Rt-2009-1412 og Rt-1423, vil jeg i liten grad gå inn på disse her selv om de kunne vært nevnt i denne sammenhengen.

Den første dommen jeg vil gå inn på er HR-2011-183-A. Denne dommen er litt spesiell, da gjerningsforholdet fant sted 18. mai 2009. Det som er spesielt er at gjerningsforholdet **fant sted før vedtakelsen av den nye straffeloven i 2009**, mens dommen er avsagt 26. januar 2011, det vil si etter vedtakelsen både av den nye straffeloven og ikraftsettelsen av endringsloven i 2010.

Hendelsesforløpet i dommen var at to venner hadde fektet med kniv i alkoholpåvirket tilstand. Dette endte med at den ene ble skadet i hånden. Etter noe tid oppstod det en ny uoverensstemmelse, der gjerningsmannen påførte fornærmede et kutt i halsen på ca. 15 cm. Da fornærmede forlot rommet de var i, kom gjerningsmannen etter og påførte ham

ytterligere to kutt, ett i bakhodet og ett på baksiden av låret. Fornærmede syntes ikke å ha fått varige men etter hendelsen.

Gjerningsmannen ble i tingretten dømt for overtredelse av straffeloven § 233 jf. § 49, for drapsforsøk til fire års fengsel. Han ble også dømt til å betale 108 631,50 kroner i erstatning og oppreisning. Gjerningsmannen anket domfellelsen på grunnlag av bevisbedømmelsen under skyldspørsmålet og oppreisningen, mens påtalemyndigheten anket over frifinnelsen for en annen post i siktelsen, straffeloven § 229 annet straffalternativ, jf. § 232.

I lagmannsretten ble gjerningsmannen dømt for overtredelse av straffeloven § 229 tredje straffalternativ, jf. § 232. Straffen ble satt til fengsel i to år, samt oppreisningserstatning på kr 50 000. Påtalemyndigheten anket denne dommen til Høyesterett på grunnlag av straffutmålingens lengde, da de mente at denne var for lav. Fornærmede begjærte ny behandling fordi det tilkjente erstatningsbeløpet var for lavt.

I Høyesterett ble gjerningsmannen dømt til fengsel i 2 år og tre måneder, samt oppreisningserstatning på kr 80 000.

I denne dommen ble det sagt følgende om straffutmålingen:

”Ved straffutmålingen tar jeg utgangspunkt i at handlingen fant sted 18. mai 2009, dvs. før vedtakelsen av lov 19. juni 2009 som sluttførte den spesielle del av straffeloven 20. mai 2005. Forarbeidene til 2009-loven inneholdt uttalelser om til dels betydelige skjerpelser i straffnivået, blant annet for voldsforbrytelser, og det ble gitt uttrykk for at domstolene « straks » skulle anvende det nye straffnivået. Blant annet i storkammeravgjørelsen inntatt i Rt-2009-1423 har Høyesterett imidlertid fastslått at det i en slik situasjon skal skje en gradvis straffskjerpelse, jf. avsnitt 9:

« Jeg er således kommet til at uttalelsene i forarbeidene til loven fra 2009 ikke innebærer at det kan skje noen umiddelbar skjerpelse av straffnivået. For vår sak må det riktige være å ta utgangspunkt i dagens straffnivå, slik det kommer til uttrykk i rettspraksis. Straffenivået både for drap og for alvorlige legemskrenkelser er blitt skjerpet i de senere år, og denne utviklingen bør

fortsette. »³⁷

En kan her registrere at Høyesterett nevner at det har skjedd skjerpelse i straffenivået ved lovendringer siden gjerningsforholdet skjedde, men konkluderer med at det ikke får betydning for denne saken da gjerningsforholdet fant sted før straffskjerpelsene ble ikraftsatt. Høyesterett konkluderer med andre ord med at for saker som fant sted før 19. juni 2009, er det den generelle hevingen av straffenivået som har pågått over lang tid, som får anvendelse.

Den andre dommen jeg vil gå inn på er Rt-2010-1340³⁸. Denne fremstår som sentral, da flere andre dommer henviser til denne når det gjelder straffutmåling. Saken omhandlet straffeutmålingen i en sak der gjerningstidspunktet var 25. oktober 2009. Dette er etter at den nye straffelovens spesielle del av 2005 ble vedtatt 19. juni 2009, men før ikrafttreddelsen av endringsloven av 2010, den 25. juni 2010.

Hendelsesforløpet var at gjerningspersonen slo fornærmede hardt i ansikt/hode ti ganger, også etter at fornærmede var bevisstløs. Gjerningspersonen stoppet ikke å slå før han ble fysisk hindret av andre som dro ham unna. Fornærmede døde dagen etter av skadene.

Gjerningsmannen ble i tingretten dømt for overtredelse av straffeloven § 229 tredje straffalternativ, straffeloven § 162 første ledd jr. femte ledd og legemiddeloven § 31 annet ledd jr. § 24 første ledd, alt sammenholdt med straffeloven § 62 første ledd og § 63 annet ledd til fengsel i 5 år, som en fellesstraff med en tidligere dom.

Gjerningsmannen anket straffutmålingen til Agder lagmannsrett, der anken ble forkastet. Gjerningsmannen anket videre til Høyesterett med samme begrunnelse.

I Høyesterett ble anken forkastet og straffen av fengsel i fem år, ble stående. Dette var en fellesstraff med en betinget dom på 60 dager, og noen andre mindre forhold.

---

³⁷ HR-2011-183-A

³⁸ HR-2010-1881A

Denne dommen plasserer seg tidsmessig ca. 3 måneder etter at den nye straffelovens spesielle del ble vedtatt. Det er også av betydning her at den plasserer seg ca. 8 måneder før vedtakelsen og ikraftsettelsen av endringsloven som inneholder straffeskjerpelsene i straffeloven av 1902. Dommen er avsagt 4. november 2010, det vil si ca. 5 måneder etter ikrafttreddelsen av det nye normalstraffnivået.

I dommen henvises det til Rt. 2009-1412 der det uttales at ”Høyesterett la samtidig til grunn at for handlinger som ble foretatt i en mellomperiode- etter lovens vedtakelse, men før loven var trådt i kraft – burde det skje en gradvis skjerpelse av straffenivået, jf. avsnitt 40.”³⁹ Videre uttales det i avsnitt 14 at ”Legemsbeskadigelsen i vår sak er begått 25. oktober 2009 – altså i perioden mellom 19. juni 2009 da blant annet straffebudene mot voldslovbrudd ble tilføyd straffeloven 2005 – men før endringen av straffeloven 1902 § 229. Straffen skal derfor i utgangspunktet fastsettes i tråd med praksis før sistnevnte lovendring. Imidlertid må det ved vurderingen av straffenivået tas hensyn til at Høyesterett har lagt til grunn at det skal skje en gradvis straffskjerpelse i mellomperioden fra lovens vedtakelse og til loven trer i kraft. Denne perioden er nå vesentlig forkortet, og det må ha som konsekvens at den gradvise skjerpingen av straffenivået må gjennomføres raskere enn hva som hadde blitt resultatet om strafferammene i straffeloven 1902 ikke hadde blitt forhøyet, jf. HR – 2010-1851-A (sak nr. 2010/1122) avsnitt 14.”

En registrerer her at målet til lovgiver, som var at straffeskjerpelsene skulle få direkte virkning, ikke får anvendelse for de forhold som er begått før endringsloven av 25. juni 2010. For disse forholdene må den gradvise økningen i normalstraffenivået følges, men den økningen som skal til for å gjennomføre straffeskjerpelsene fullt ut, må foretas innenfor et kortere tidsrom. Dette har den logiske konsekvens at alle straffbare forhold av denne art som har gjerningstidspunkt før endringsloven av 25. juni 2010, skal dømmes etter hvor langt en er kommet i straffeskjerpelsens opptrapping på gjerningstidspunktet.

---

³⁹ Rt-2010-1340. Avsnitt 11

Den tredje dommen jeg ønsker å nevne er Rt-2010-1324, som det var henvist til i den forannevnte dom. Saken omhandler straffeutmålingen i en sak der gjerningstidspunktet var 30. august 2009. Dette **er etter at den nye straffelovens spesielle del av 2005 ble vedtatt, men før ikrafttreddelsen av endringsloven av 2010.**

Hendelsesforløpet var at gjerningspersonen ca. 20 minutter etter en tidligere situasjon som endte med at han og fornærmede viste fingeren til hverandre, uten forvarsel sprang på fornærmede bakfra og tildelte han flere slag med slåsshanske i bakhodet. Gjerningspersonen stoppet ikke sitt angrep før andre grep inn og hindret ham. Fornærmede ble påført et kutt i bakhodet som måtte sys med 4 sting.

Gjerningsmannen ble i tingretten dømt for overtredelse av straffeloven § 229 første ledd tredje straffalternativ, jf. § 232, for overtredelse av straffeloven § 352 a og for overtredelse av våpenloven § 33 første ledd første punktum jf. § 31 første ledd jf. forskrift av 25.06 2009 nr. 904 om skytevåpen, våpendeler og ammunisjon § 9 til en straff av fengsel i 7 måneder. Han ble også ilagt saksomkostninger med 3000 kroner.

Gjerningsmannen anket til lagmannsretten over bevisbedømmelsen under skyldspørsmålet hva angikk domfellelsen for overtredelse av straffeloven § 352 a og over straffutmålingen. I lagmannsretten ble straffen satt til fengsel i 5 måneder, hvorav 90 dager ble gjort betinget med prøvetid på 2 år. Påtalemyndigheten anket saken inn for Høyesterett. Anken gjaldt straffutmålingen.

Gjerningsmannen ble i Høyesterett dømt for overtredelse av straffeloven § 229 1. ledd, jf. § 232, til en straff av ubetinget fengsel i seks måneder. Dommen omhandler også besittelse av en slåsshanske og en kniv.

Gjerningstidspunktet plasserer seg tidsmessig ca. 2 måneder etter at den nye straffelovens spesielle del var vedtatt, og ca. 10 måneder før vedtakelsen og ikraftsettelsen av endringsloven som inneholder straffeskjerpelsene. Dommen er avsagt 1. november 2010, det vil si ca. 5 måneder etter ikrafttreddelsen av det nye normalstraffnivået.

Også i denne dommen er det omfattende henvisninger til forarbeidene i 2009-loven som omhandler det skjerpede straffenivået. I dommen blir det uttalt at normalstraffen for overtredelse av straffeloven § 229, uten tillegg for overtredelse av straffeloven § 232, på domsavsigelsestidspunktet er fengsel i 90-120 dager. Det som sier noe om hvordan domstolene følger opp lovgiverviljen i denne dommen, er når Høyesterett uttaler ”For overtredelser som har skjedd i perioden mellom 19. juni 2009 og 25. juni 2010, får dette ingen annen betydning enn at den gradvise opptrappingen til det nye straffenivået må skje raskere. Siden hendelsen i vår sak skjedde så pass nært opp til juni 2009, vil effekten av straffskjerpingen bare i begrenset grad kunne få betydning.”⁴⁰ Dette medfører at tidligere refererte utsagn fra justisministeren om at ”det nye straffenivået skal ta til å gjelde straks straffeloven er vedtatt i Stortinget”, ikke helt blir gjennomført.⁴¹ Den vil isteden bli gjennomført når loven er trådt i kraft, eller som i dette tilfellet når gjerningstidspunktet faller etter ikraftsettelsen av endringsloven av 25. juni 2010.

I det samme avsnittet blir det også referert fra en annen uttalelse fra justisministeren der det ble uttalt at ”dette forslaget om straffskjerping på ingen måte er ment å begrense domstolens konkrete skjønnsutøvelse ved straffastsettelse eller straffenivåets dynamiske utvikling”.

Etter min mening uttaler justisministeren, i det refererte sitatet over, to ting som ikke lar seg gjennomføre samtidig for en enkelt lovovertrедelse. Både at det nye straffenivået skal tre i kraft med en gang, og at dette ikke skal virke inn på straffenivåets dynamiske utvikling. Med dynamisk utvikling forstår jeg i denne sammenheng at straffenivået gradvis skal heves. Resultatet i denne sammenheng er at lovgiver kun har fått kortet inn tiden til skjerpelsene i straffene inntreffer. Signalene fra lovgiver om å heve straffenivået videre, virker det som at domstolene har tatt til etterretning.

---

⁴⁰ HR-2010-1851-A, avsnitt 14.

⁴¹ Jr. HR-2009-2135-S, avsnitt 19.

Som en oppsummering når det gjelder hvordan Høyesterett har fulgt opp straffeskjerpelsene endringene i straffenivået, virker retten konsekvent på å følge den oppsatte mal i Rt-2009-1412 og Rt-1423 for hvor straffenivået skal ligge. Med dette mener jeg at retten skiller mellom de forskjellige tidsperiodene som har betydning for straffenivået. Disse er: Før vedtakelsen av den spesielle del av straffeloven den 19. juni 2009. Etter vedtakelsen av den spesielle del av straffeloven den 19. juni 2009, men før endringsloven til straffeloven av 1902 ble satt i kraft den 25. juni 2010. Og forhold begått etter ikraftsettelsen av endringsloven. I den forbindelse ønsker jeg å vise til at i alle de ovennevnte dommer henvises til de nye skjerpelsene i straffenivået, og plasserer seg straffutmålingsmessig i forhold til gjerningstidspunkt.

Jeg har ikke funnet en sak som omhandler overtredelse av straffeloven § 229 som er behandlet av Høyesterett og som har gjerningstidspunkt etter 25. juni 2010. Jeg henviser derfor i den forbindelse til malen Høyesterett selv har utarbeidet. Jeg finner ingen grunn til å betvile at retten også vil følge opp den siste perioden slik det er forespeilet i Rt-2009-1412 og Rt-1423.

10.2 Lagmannsrettene

Under dette punktet vil jeg ta for meg hvordan endringene i straffenivået er fulgt opp i lagmannsrettene. Jeg vil ta for meg dommene i kronologisk rekkefølge med utgangspunkt i gjerningstidspunkt.

Gjerningsforholdet i **den første dommen**⁴² fant sted 26. juni 2009, noen dager etter den nye straffeloven ble vedtatt 19. juni 2009. Dom i saken ble avsagt 26. januar 2011. Hendelsesforløpet var at gjerningsmannen hadde slått en mann to ganger i hodet med et avbrukket kosteskift slik at han ble påført hjerneblødning, langvarig sykdom og at han mistet sitt erverv. I tingretten ble gjerningsmannen dømt for overtredelse av straffeloven § 229 tredje straffalternativ, jf. § 61, til fengsel i tre år og tre måneder. Saken ble anket av gjerningsmannen til lagmannsretten, der straffutmålingen fra tingretten ble opprettholdt.

---

⁴² LE-2010-165718

I dommens siste avsnitt før slutningen redegjør lagmannsretten for straffnivået for denne type handlinger. Her uttales det ”Når det gjelder straffnivået for slike tilfeller av voldsutøvelse, viser lagmannsretten til Rt-2010-995 og Agder lagmannsretts dom av 28.4.2004 (LA-2004-774). Lagmannsretten viser også til storkammeravgjørelsen i Rt-2009-143 om at straffnivået for alvorlige legemskrenkelser er blitt skjerpet i de senere år og at denne utviklingen bør fortsette. Dette betyr at straffnivået for slik voldsutøvelse som i vår sak nå ligger i overkant av 3 års fengsel slik at fengsel i 3 år og 3 måneder ikke er for strengt hensett særlig til de følger voldsutøvelsen fikk for Bs livssituasjon.”

Vi kan her registrere at på dette tidspunktet, som ligger før de to storkammeravgjørelsene i 2009, legges det vekt på rettspraksis og en gradvis skjerpelse av straffnivået. De nye retningslinjene i den nye straffeloven som ble vedtatt noen dager etter at hendelsen fant sted, er ikke nevnt i dommen og dermed heller ikke tillagt vekt.

Gjerningsforholdet i **den andre dommen**⁴³ fant sted 20. september 2009, ca. to måneder etter vedtakelsen av den nye straffeloven i juni 2009. Dom i saken ble avsagt 23. februar 2011. Dette er ca. 8 måneder etter at endringsloven til straffeloven av 1902 ble ikraftsatt 25. juni 2010.

Hendelsesforløpet var at gjerningsmannen, sammen med en annen person, slo og sparket fornærmede en rekke ganger i hodet og i overkroppen slik at fornærmede ble påført hjernerystelse og brudd i nesebeinet. Lagmannsretten la vekt på at handlingen ble utført av flere i felleskap og hadde preg av mishandling.

I tingretten ble gjerningsmannen dømt for overtredelse av straffeloven § 229 første straffalternativ jf. § 232 til fengsel i ti måneder, hvorav seksti dager ble gjort betinget. Saken ble anket til lagmannsretten av gjerningsmannen. Anken som ble behandlet gjaldt straffutmåling, der det ble påstått fra forsvarers side at det burde idømmes

---

⁴³ LA-2010-160693

samfunnsstraff. I lagmannsretten ble gjerningsmannen dømt til 10 måneders fengsel, der den betingede delen ble økt til seks måneder.

I dommens nest siste avsnitt har lagmannsretten sagt følgende om straffenivået for denne type overtredelser: ”Lagmannsretten finner at både individual- og allmennpreventive grunner tilsier at det må reageres strengt, og med en lengre ubetinget fengselsstraff. Reaksjonsnivået for vold og andre grovere integritetskrenkelser er skjerpet i nyere rettspraksis i tråd med lovgiverens syn. Den straffbare handling er begått i september 2009, etter at straffeloven av 2005 ble vedtatt 19. juni 2009, men før straffene blant annet for legemsbeskadigelse ble skjerpet ved endring av straffeloven av 1902 ved lov 25. juni 2010. Om betydningen av dette, vises spesielt til Høyesteretts dom i Rt-2010-1324 avsnitt 14. Denne dommen gir også konkret veiledning om reaksjonsnivået i et liknende tilfelle av legemsbeskadigelse under særdeles skjerpende omstendigheter etter straffeloven § 229 første straffalternativ, jr. § 232. Lovbruddet 20. september 2009 skjedde relativt kort tid etter vedtakelsen av ny straffelov, slik at lovmotivenes forutsetning om skjerpelse av straffene for vold innenfor rammen av gjeldende straffelov bare i begrenset grad får betydning.”

En registrerer her at skjerpelsen av straffenivået som følge av vedtakelsen av den nye straffeloven av 2005, bare får begrenset betydning. Årsaken til dette er at den straffbare hendelsen fant sted kun ca. 3 måneder etter at straffeskjerpelsen ble vedtatt. I dette tilfellet var det ca. 8 måneder før domstidspunktet kjent hvor langt tidsrom som stod til rådighet for skjerpelsen av straffenivået, jr. ikraftsettelsen av endringsloven av 25. juni 2010.

En kan registrere ut fra dette at 3 måneder av til sammen ca. 12 måneder som var tidsrommet straffeskjerpelsene skulle foretas innen, kun gir grunnlag for at straffeskjerpelsen får begrenset betydning i dette tilfellet.

Gjerningsforholdet i **den tredje dommen**⁴⁴ fant sted den 13. oktober 2009, det vil si ca. fire måneder etter vedtakelsen av den nye straffeloven i juni 2009. Dommen i saken ble

---

⁴⁴ LB-2010-202963

avsagt 14. februar 2011. Dette er ca. 8 måneder etter at endringsloven ble ikraftsatt 25. juni 2010. Hendelsesforløpet var at gjerningsmannen kastet sin daværende kjæreste i veggen, 1- 1,5 meter unna, med stor kraft slik at fornærmede blant annet fikk brudd i ryggen. Bruddet førte til varig redusert bevegelighet i ryggspylen, langvarig eller varig funksjonssvikt/lammelser i beina og smerteplager.

I tingretten ble gjerningsmannen dømt for overtredelse av straffeloven § 229 tredje straffalternativ, jf. § 232 og straffeloven § 132 a) sammenholdt med straffeloven § 64 til en straff av fengsel i tre år. I tillegg kom menerstatning med kr 198 000 kroner.

I lagmannsretten ble gjerningsmannen dømt for overtredelse av straffeloven § 229 annet straffalternativ, jf. § 232 til en straff av fengsel i ett år og tre måneder samt erstatning med 126 540 kr, menerstatning med 198.000 kr og oppreisningserstatning med 80 000 kr. Lagmannsretten har i denne saken sagt følgende om straffutmåling i denne type saker:

”Straffen for overtredelse av straffeloven § 229 annet alternativ er blitt gradvis skjerpet de siste 20 årene, jf. Prop 97 L (2009-2010) side 35. Stortinget vedtok 19. juni 2009 endringer i den nye straffeloven 20. mai 2005 nr. 28, men loven trer ikke i kraft før i 2012. Lovendringen øker strafferammen for grov kroppsskade, som det heter i den nye loven, til 10 års fengsel. Forholdet i vår sak er begått etter lovendringen. Siden loven ikke er trådt i kraft må bedømmelsen skje etter gjeldende straffelov (1902-loven).

Lovendringen får likevel betydning. I storkammeravgjørelsen i Rt-2009-1412 avsnitt 40 la Høyesterett til grunn at for handlinger som var begått i en mellomperiode etter lovendringen 2009, men før ikrafttredelsen, burde det skje en gradvis skjerpelse av straffnivået. I Prop 97 L (2009-2010) ble det foreslått å endre strafferammen i gjeldende straffelov § 229 annet straffealternativ til 8 års fengsel. Det heter på side 37 i proposisjonen:

Straffnivået for overtredelse av § 229 annet straffalternativ er også for lavt. For å skjerpe straffen foreslås det derfor å heve den øvre strafferammen til fengsel inntil 8 år. I tillegg ønskes det en skjerping av normalstraffnivået innenfor strafferammen. Gjennomgåelsen av straffutmålingspraksis viser at straffen for en ordinær overtredelse av § 229 annet straffalternativ ligger i området fengsel i 90 til 120

dager for uprovosert vold i form av knyttneveslag mot fornærmedes hode, jf, punkt 6.4.1. Straffen for tilsvarende handlinger bør i utgangspunktet ikke ligge under 6 måneder ubetinget fengsel.

Forslaget om heving av strafferammen til 8 års fengsel ble imidlertid ikke vedtatt. Strafferammene ble endret for straffeloven § 229 første og tredje straffalternativ, men ikke for andre. Lagmannsretten legger derfor til grunn at storkammeravgjørelsen i Rt-2009-1412 er førende for den gradvise straffskjerpelse som skal skje for overtredelser av § 229 annet alternativ. Den gradvise skjerping innenfor strafferammen som det et tatt til orde for i forarbeidene til lovendringen både i 2009 og 2010, kan imidlertid skje fortere også for straffeloven § 229 annet alternativ, jf. storkammeravgjørelsen i Rt-2010-1340.”

Det vi kan registrere her, er at lagmannsretten i denne dommen forholder seg til den gradvise skjerpelsen av straffenivået som har pågått over lang tid. Men retten henviser også til forarbeidene til lovendringene både i 2009 og 2010, når den mener at straffen kan skjerpes gradvis fortere innenfor den gjeldende strafferammen. Dette viser domstolens velvillighet til å følge lovgivers ønske om raskest mulig heve straffenivået i slike saker.

Gjerningsforholdet i **den fjerde dommen**⁴⁵ fant sted den 19. juni 2010, seks dager før endringsloven til 1902-loven ble ikraftsatt. Dommen i saken ble avsagt 2. mars 2011. Hendelsesforløpet var at gjerningskvinnen stakk sin mann med kniv i brystet slik at det oppstod en luftlekkasje i venstre lunge. Fornærmede ble sykemeldt i perioden 20. juni 2010 til 2. juli 2010, men fikk ingen varige men av hendelsen foruten et arr på brystpartiet.

I tingretten ble gjerningskvinnen dømt for overtredelse av straffeloven § 229 første straffalternativ jf. § 232 til fengsel i ti måneder. Gjerningskvinnen anket saken til lagmannsretten på grunnlag av straffutmålingen. I lagmannsretten ble gjerningskvinnen dømt til fengsel i 6 måneder.

---

⁴⁵ LF-2010-178980

I lagmannsrettens dom blir det redegjort for straffutmålingen i denne type saker på følgende måte:

”Straffeloven av 2005 inneholder i sin § 273 en bestemmelse om kroppsskade.

Bestemmelsen ble vedtatt ved lov av 19. juni 2009 nr. 74. I forarbeidene til 2005-lovens spesielle del (Ot.prp.nr.22 (2008-2009)) side 179 flg. påpekes at det i rettspraksis har skjedd en betydelig skjerpelse av straffenivået for overtredelse av 1902-lovens § 229 første straffalternativ, slik at normalstraffen uten tillegg for overtredelse av lovens § 232, ble anslått til fengsel mellom 90 og 120 dager. Høyesterett gir i Rt-2010-1324 sin tilslutning til dette, jf dommens (13).

I Ot.prp.nr.22 (2008-2009) s. 182-183 uttales at nivået ved overtredelse av § 273 ikke bør ligge under fengsel i fem måneder. I dom avsagt av Høyesterett i storkammer inntatt i Rt-2009-1412 (40) slås fast at effekten av straffskjerpingen for overtredelser som fant sted etter lovens vedtakelse skulle skje gradvis frem til dens ikrafttreden, som da ikke var forventet å kunne skje før 1. januar 2012. Dette ikrafttredelsestidspunkt synes forøvrig ikke lenger realistisk.

Straffskjerpingen vedtatt i § 273 i 2005-loven ble imidlertid gjennomført også i 1902-lovens § 229 ved lov 25. juni 2010 nr. 46 om endring i straffeloven 1902 m.v. Dette lovvedtaket trådte i kraft umiddelbart.

Handlingen i denne sak er begått etter vedtakelsen av den spesielle del av 2005-loven, men før vedtaket av endringene i 1902-loven. Verken bestemmelsene i 2005-loven eller straffskjerpelsene i 1902-loven er da direkte anvendelig på forholdet i nærværende sak. Det følger imidlertid av dommen i Rt-2010-1324 (14) at den gradvise opptrapping til det nye straffenivået som følge av lovvedtaket av 25. juni 2010 må skje raskere enn forutsatt i Rt-2009-1412 (40). Da handlingen i denne sak fant sted bare 5 dager før vedtakelsen av endringene i 1902-loven, må straffen således ligge svært nær opp til det nivå de nye regler tar sikte på å innføre.

De forhold som ovenfor er nevnt kan ikke ses hensyntatt i tingrettens dom.

I forarbeidene til endringsloven av 25. juni 2010 (Prop.97 L (2009-2010)) s. 37 uttales at straffen for legemsbeskadigelser som ligger i det nedre sjikt av § 229 første straffalternativ etter lovendringen bør være fengsel i 60 dager, mens forhold som ligger i grenseområdet mot annet straffalternativ i utgangspunktet bør straffes med fengsel i 6 måneder.

Retten finner at forholdet i denne sak ligger i det øvre sjikt av anvendelsesområdet for straffeloven § 229 første straffalternativ, og at utgangspunktet for straffutmålingen derfor må ligge i nærheten av 6 måneders fengsel. I tillegg kommer så den straffskjerpelse som anvendelsen av straffeloven § 232 medfører.”

Det en kan registrere i denne dommen, er at lagmannsretten her viser til at gjerningstidspunktet ligger svært nær ikrafttreddelsen av endringsloven av 1902, som er 25. juni 2010. Lagmannsretten uttaler at der gjerningstidspunktet kun er 5 dager før ikrafttreddelsen, må straffen ligge svært nær opp til det nivå de nye regler tar sikte på å innføre. Dette medfører at når gjerningstidspunktet ligger etter 25. juni 2010, skal det nye skjerpede straffenivået gjelde fullt ut. Konsekvensen av dette er at lovgiverens ønske om et skjerpet straffenivå for denne type saker vil være oppfylt.

Som en kort oppsummering når det gjelder hvordan lagmannsrettene har fulgt opp straffeskjerpelsene i straffenivået, er det ingen tvil om at lagmannsrettene følger opp skjerpingen av straffenivået fullt ut slik lovgiver og Høyesterett har gitt føringer på. Videre kan vi konkludere med at domstolen nå har skjerpet straffenivået for grov vold, og at for overtredelser av slike saker etter 25. juni 2010, vil det nye skjerpede straffenivået fullt ut få anvendelse.

11 Hvordan endringene er fulgt opp av påtalemyndigheten

For å illustrere hvordan påtalemyndigheten har forholdt seg til endringene i straffnivået, samt for å ta med påtalemyndighetens vurdering av de to storkammerdommenes virkning på straffnivået, tar jeg i dette kapittelet for meg to brev riksadvokaten har sendt til statsadvokatene, politimestrene og sjefene for særorganene, etter de to storkammerdommene. Jeg vil for illustrasjonens skyld også ta med et etterfølgende brev fra Agder statsadvokatembeter til politimesteren i Agder mf, og et eksempel på en anke.

11.1 Riksadvokatens brev av 23. desember 2009

Etter at Høyesterett avsa de to storkammerdommene i Rt-2009-1412 og Rt-2009-1423, kom riksadvokaten med retningslinjer til påtalemyndigheten om hvordan påtalemyndigheten skal forholde seg i forbindelse med straffutmålingen.⁴⁶ Brevet fra riksadvokaten er datert 23. desember 2009, dvs. litt over 1 måned etter at dommene var avsagt.

Riksadvokaten gir her uttrykk for at avgjørelsene i disse dommene ikke gir grunnlag for generelle endringer av riksadvokatens tidligere retningslinjer. Dette medfører at påtalemyndigheten så langt som mulig skal argumentere for det straffnivå som angis i forarbeidene, men at det heretter må sondres mellom handlinger begått **før** og **etter** vedtakelsen av den spesielle delen av den nye straffeloven den 19. juni 2009.

Riksadvokaten henviser til at justisministeren har bebudet at regjeringen vil legge frem en proposisjon om lovendringer, som skal medføre at det høyere straffnivået skal ta til å gjelde før den nye straffeloven av 2005 settes i kraft. En slik endring vil etter riksadvokatens mening redusere den praktiske betydningen av storkammeravgjørelsene. Avslutningsvis skriver han at dersom en slik endring kommer, vil han vurdere om det er behov for ytterligere retningslinjer til påtalemyndigheten. I brevet oppsummerer riksadvokaten dagens rettslige situasjon slik:”

---

⁴⁶ <http://www.riksadvokaten.no/ra/ra.php?artikkelid=268>

1. Det gis i begge avgjørelsene utvetydig støtte til utviklingen av strengere straffenivå i saker om seksuallovbrudd og vold må fortsette (se avsnitt 34 i sak 2009/1354 og avsnitt 9 i sak 2009/1035).
2. Hevingen av straffenivået for drap bør tillegges vekt ved straffutmåling etter straffeloven § 229 tredje ledd (avsnitt 16 i sak 2009/1035).
3. Der hvor domstolene gradvis har skjerpet straffene, er det straffenivået på domstidspunktet som skal anvendes, se avsnitt 28 i sak 2009/1354: *”Har nivået blitt skjerpet i den tiden som har gått siden gjerningstidspunktet, må domfelte finne seg i å bli dømt etter denne strengere målestokk.”*
4. For straffbare handlinger begått **før vedtakelsen av den nye loven** av 19. juni 2009 kom Høyesteretts flertall til at *”... lovgiverens uttalelser om skjerpet straffenivå i forarbeidene til loven av 2009 ikke kan tillegges selvstendig vekt.”* Påtalemyndigheten skal selvsagt likevel argumentere for å videreføre skjerpingen av straffene, jf. punkt 1 ovenfor, og må i den sammenheng kunne trekke inn de reelle hensyn forarbeidene omtaler.
5. Forarbeidene tillegges vekt for handlinger som er begått **etter vedtakelsen av loven, men før ikrafttredelsen** (”mellomperioden”). I denne perioden bør *”utviklingen mot et strengere straffenivå på de aktuelle rettsfeltene ... forsterkes”*. Prinsippet om at skjerpelsen skal skje gradvis opprettholdes i perioden (avsnitt 40 i sak 2009/1354).
Påtalemyndigheten må for handlinger begått etter 19. juni 2009 aktivt benytte forarbeidsuttalelsene og skal fortsatt gjennom gradvis økte straffepåstander søke å etablere det straffenivå som angis i forarbeidene innen loven trer i kraft.
6. **Etter loven har trådt i kraft** *”plikter domstolene å legge til grunn et straffenivå slik det er kommet til uttrykk i lovens forarbeider”* (avsnitt 22 i sak 2009/1354). ”

11.1.1 Betydningen av riksadvokatens retningslinjer

Slik riksadvokaten oppsummerer dagens rettslige situasjon, medfører dette et direktiv for den underliggende påtalemyndighet. Det gis her en utfyllende beskrivelse om hvordan den underliggende påtalemyndighet skal opptre i saker som er omhandlet i forarbeidene til 2009-loven.

I Rt-2009-1412 uttaler Høyesterett at "... lovgiverens uttalelser om skjerpet straffenivå i forarbeidene til loven av 2009 ikke kan tillegges noen selvstendig vekt."⁴⁷ Dette gjentar også riksadvokaten i sitt punkt 4. Likevel instrueres underliggende påtalemyndighet til å trekke inn de reelle hensyn som forarbeidene omtaler.

Det virker som at dette er et direktiv som maner alle i påtalemyndigheten til å etterstrebe det nivået som forarbeidene gir uttrykk for, raskest mulig. Riksadvokaten gir i dette brevet tydelig uttrykk for at straffenivået skal opp så raskt som mulig, og senest innen loven trer i kraft. Dette etterkommer lovgiverviljen så langt reglene for endringer av straff tillater med hensyn tilbakevirkningsproblematikken. Det fremstår som rimelig klart at riksadvokaten ønsker å oppfylle lovgivers ønske så langt det er mulig, og så fort som mulig.

11.2 Riksadvokatens brev av 5. juli 2010

Riksadvokatens andre brev til statsadvokatene, politimestrene og sjefene for særorganene er datert 5. juli 2010, bare noen dager etter vedtagelsen og ikrafttreddelsen av endringsloven av 25. juni 2010 nr. 46.⁴⁸

I dette brevet instruerer han den underliggende påtalemyndighet i å følge opp lovendringene på adekvat måte. Han skriver at det forhøyede straffenivået fullt ut må legges til grunn for aktors straffepåstand i alle saker der den straffbare handling er begått etter lovendringen 25. juni 2010. I de saker der den straffbare handlingen er

---

⁴⁷ Rt-2009-1412, avsnitt 33

⁴⁸ www.riksadvokaten.no/ra/ra.php?vedlegg=525

begått forut for dette tidspunkt, gjelder det som er sagt om rettsstilstanden i riksadvokatens brev 23. desember 2009.

11.2.1 Betydningen av riksadvokatens retningslinjer

I dette brevet gir riksadvokaten et påbud ved å skrive ”**må påse** at lovendringene følges opp på adekvat måte” og ” Det forhøyede straffnivå som er beskrevet i forarbeidene, **må** således fullt ut legges til grunn for aktors straffepåstand i alle saker der den straffbare handling er begått etter lovendringen 25. juni då.” jf. brevets siste avsnitt første og andre setning. Han sier videre i siste setning at for de forhold som er begått før dette tidspunkt, er det retningslinjene i brev av 23. desember 2009 som gjelder. Det betyr at i alle andre forhold skal de aktuelle reelle hensyn som er tatt med i lovforarbeidene til 2009-loven, aktivt brukes for å få beveget straffnivået opp mot det nå ikraftsatte nivå etter endringsloven av 2010. Her følger og oppfyller han lovgivers ønsker til det fulle.

11.3 Agder statsadvokatembeters brev av 21. juli 2010

Brevet er skrevet av førstestatsadvokaten i Agder 21. juli 2010, og er sendt til politimester, kriminalsjefen og leder av påtaleavdelingen i Agder politidistrikt.

I begynnelsen av brevet henvises det til riksadvokatens brev av 5. juli 2010. Videre nevnes kort den nye loven som er trådt i kraft, og konsekvensene av denne. Brevet viser også til hvor de nye straffnivåene er angitt, og hvor de er beskrevet.

Etter dette kommer direktivet fra statsadvokaten, som jeg siterer i sin helhet:”

- 1) Hvis den straffbare handling er begått etter lovendringen 25. juni 2010 skal det forhøyede straffnivå som er beskrevet i forarbeidene fullt ut legges til grunn for aktors straffepåstand.

Eksempel:

Før en mer ordinær overtredelse av straffeloven § 229 første straffalternativ, for eksempel uprovosert knyttneveslag mot fornærmedes hode bør straffen i utgangspunktet ikke ligge under 5 måneders ubetinget fengsel, jf. Ot.prp.nr.22 side 183.

- 2) For straffbare forhold som er begått før lovendringen 25. juni 2010 skal aktors straffepåstand gjenspeile riksadvokatens direktiv i skriv av 23. desember 2009.
- 3) Når aktor prosederer straffutmålingen under hovedforhandlingen/utarbeider strafforslag for oversendelse av sak til tingretten for tilståelsesdom, må det vises til/ dokumenteres de aktuelle angivelser av straffenivå i forarbeidene. Videre må det vises til storkammeravgjørelsen i Rt. 2009 side 1412 avsnitt 22, der Høyesterett legger til grunn at *”det er igjen tvil om at når straffeloven av 2005 trer i kraft, så plikter domstolene å legge til grunn et straffnivå slik det er kommet til uttrykk i lovens forarbeider. Straffutmålingen må skje utfra dette og under hensyn til de særlige omstendigheter i den enkelte sak”*.
- 4) Politijuristene må ha forsterket fokus på å innstille på å anke over straffutmålingen, hvis aktor ikke får medhold i straffepåstanden.”

11.3.1 Betydningen av Agder statsadvokatembeters direktiv

Statsadvokaten har reelt sett blitt instruert av riksadvokaten til å forsikre seg om at den underliggende påtalemyndighet følger hans direktiv. Dette ser en ved at det er mye som går igjen i brevene. De har samme hovedfokus, mens statsadvokatens brev er noe mer utfyllende når man ser hen til at de to brevene fra riksadvokaten ligger vedlagt.

Også her er det tydelig at signalene fra lovgiver skal følges. Det er i tillegg i brevet fra Agder statsadvokatembeter, instruks om å ha ”forsterket fokus på å innstille på anke over straffutmålingen” dersom en ikke får medhold i straffepåstanden, jf. Punkt 4 i brevet. Det skal med andre ord settes inn massive krefter mot de lavere domstoler til å følge de nye normalstraffnivåene.

Dette er et brev som er sendt ut til ”den store mengden” politijurister, som er dem som går til domstolene, i første omgang, med de ”vanlige” voldssakene. Med dette brevet, skal direktivene ha nådd hele kjeden av påtalemyndigheten, som sammen skal prøve å få igjennom endringene så fort som mulig, eller som riksadvokaten sa det i sitt første brev ”gjennom gradvis økte straffepåstander søke å etablere det straffenivå som angis i forarbeidene innen loven trer i kraft.” Slik jeg forstår dette betyr formuleringen at

straffenivået skal opp til angitt nivå så fort som mulig, og senest innen 2005-loven trer i kraft.

Som et eksempel på hvordan denne instruksjonen blir fulgt opp i praksis, vil jeg redegjøre for en anke skrevet av statsadvokat Jostein Johannessen ved Agder statsadvokatembeter datert 18. januar 2011. Anken gjelder straffutmåling i en straffesak der gjerningsmannen i tingretten ble dømt for brudd på straffeloven § 229 første straffalternativ og straffeloven § 350 annet ledd, sammenholdt med straffeloven § 63 annet ledd, til samfunnsstraff i 88 timer. Gjerningen fant sted 1. april 2010.

Påtalemyndigheten anket dommen. Det ble anket over straffeutmålingen i det påtalemyndigheten var av den oppfatning at straffen skulle vært avgjort med ubetinget fengsel – ikke samfunnsstraff.

Påtalemyndigheten begrunnet anken blant annet slik:

”Den helt klare hovedregel ved voldshandlinger av denne karakter er at det skal utmåles en ubetinget fengselsstraff, jfr. Rt.2009s. 1289. Det forhold at volden ble utøvet nattetid, på offentlig sted, av en ung alkoholpåvirket mann i forbindelse med et restaurantmiljø, tilsier at man er i kjerneområdet for når ubetinget fengselsstraff bør anvendes. En viser også til at handlingen ble begått den 1. april 2010 – altså i perioden mellom 19. juni 2009 da straffebudene vedr. voldslovbrudd ble tilføyd straffeloven av 2005, men før endringen av straffeloven av 1902 § 229 første alternativ som ble skjerpet ved lov den 25. juni 2010. Strafferammen ble da økt fra 3 til 4 års fengsel. Høyesterett har tidligere lagt til grunn at det skal skje en gradvis skjerpelse i mellomperioden fra lovens vedtakelse (2005 loven) og til loven trer i kraft. Ved endringen av straffeloven fra 1902 loven er mellomperioden nå vesentlig forkortet og det må ha som konsekvens at den gradvise skjerpelsen skjer raskere. Nærmere om dette vises det særlig til HR-2010-1881-A – særlig avsnitt 14.

Det påklagede forhold i nærværende sak, er skjedd mot slutten av ”mellomperioden” som nevnt. Dersom retten skal utmåle annet enn ubetinget fengsel må det foreligge særlige grunner. Statsadvokaten kan ikke se at dette foreligger i denne saken.”

Vi kan her registrere at hele anken bærer preg av at formålet med den er at straffen skal skjerpes fra samfunnsstraff til ubetinget fengsel. Dette kommer etter all sannsynlighet som følge av førstestatsadvokatens direktiv punkt 4, der han oppfordrer til å anke hvis aktor ikke får medhold i straffepåstanden. Direktivet fra førstestatsadvokaten kommer som tidligere nevnt som en konsekvens av riksadvokatens brev. Dette kommer igjen som følge av riksadvokatens brev etter de to storkammerdommene, og etter lovgivers ønske om et strengere straffnivå i blant annet i voldssaker.

11.4 Riksadvokatens rundskriv nr. 1/2011

I punkt 5 i riksadvokatens rundskriv nr. 1/2011, minner han om de vedtatte straffeskjerpelsene i lov 25. juni 2010 nr. 46. Han skriver videre at ”Det forhøyede straffnivå som er beskrevet i forarbeidene, må iakttas ved nedleggelse av straffepåstand i alle saker der den straffbare handling er begått etter lovendringen.”⁴⁹ Det vises til Høyesteretts dom av 4. november 2010 (HR-2010-01881-A), der det fastslås at straffeskjerpelsene må gjennomføres raskere som følge av lovendringen 25. juni 2010. Dette gjelder de handlinger som er begått mellom vedtakelsen av den nye straffeloven den 19. juni 2009 og vedtakelsen og ikraftsettelsen av endringene i straffeloven av 1902 den 25. juni 2010.

Med dette mener han at tidsperioden for skjerpelsene har blitt vesentlig redusert, slik at det tidsrom økningen nå skal skje på, er så kort at påtalemyndigheten må legge ned straffepåstander som er strengere for å kunne nå målet om å komme på nivå med forarbeidene til 2009 loven innen de lovbrudd som ble begått etter 25. juni 2010 kommer opp til domsbehandling. Dette medfører at straffeskjerpelseskurven vil måtte få en brattere stigning på slutten.

---

⁴⁹ www.riksadvokaten.no/ra/ra.php?vedlegg=530

11.4.1 Betydningen av riksadvokatens rundskriv

Under punkt 2 i riksadvokatens rundskriv skriver han at ”Nedenfor er gitt noen presiseringer og angitt enkelte særskilte oppmerksomhetsområder for 2011.”

Rundskrivet til riksadvokaten blir oversendt til påtaleenhetene over hele landet, og angir vanligvis det som skal prioriteres det kommende året.

Det at riksadvokaten ”minner om” og sier at noe ”må iakttas”, vitner om at disse momentene er viktige å følge opp. Det blir igjen også vist til brevene av 23. desember 2009 og 5. juli 2010 fra riksadvokaten. Jeg anser rundskrivet som en måte å følge opp, og understreke de direktivene han sendte ut i brevs form tidligere. Sett under ett understreker brevene og rundskrivet viktigheten av å følge opp direktivene og lovgiverviljen, og pålegger den underliggende påtalemyndighet å fortsette påvirkningen på domstolene for å heve straffnivået.

12 Oppsummering

Avslutningsvis ønsker jeg kort å redegjøre for hovedlinjene i oppgaven. Den vil også fremstå som et kortfattet sammendrag der de viktigste momentene og konklusjonene er med.

Allerede i 1978 ble det startet et arbeid med å vurdere hvorvidt det var behov for en reformering av straffeloven av 1902. Dette arbeidet resulterte i at det ble oppnevnt en straffelovskommisjon i 1980. Under arbeidet med den nye straffeloven ble det holdt utallige delutredninger som resulterte i den vedtatte straffeloven av 20. juni 2005, samt lov av 19. juni 2009 som fullførte den spesielle delen av straffeloven.

I den samme perioden gav lovgiver signaler til domstolene om at den ønsket at straffenivået for legemssaker skulle bli hevet. Domstolene fulgte dette, men økte ikke straffenivået raskt nok til at lovgiver var fornøyd. I 2005 nedtegnet daværende regjeringskoalisjon Soria-Moria erklæringen. Den inneholdt et punkt om at regjeringen skulle jobbe for at det skulle bli et skjerpet straffenivå i blant annet voldssaker.

Den 19. juni 2009 ble den nye straffeloven av 25. juni 2005 vedtatt. I Rt-2009-1412 og Rt-2009-1423 ble det vurdert om de vedtatte, men ikke ikraftsatte straffeskjerpelsene skulle tillegges vekt ved straffutmålingen under domstolsbehandlingen i saker med gjerningstidspunkt før vedtakelsen. Høyesterett konkluderte med at det nye straffenivået ikke kunne tillegges særlig vekt, og at den gradvise skjerpingen av straffenivået skulle fortsette frem til ikrafttreddelsen av den nye straffeloven. Høyesterett uttaler i dommene at et nytt skjerpet straffenivå først kan komme til anvendelse fullt ut når straffeloven av 2005 har trådt i kraft.

Lovgiver benyttet denne beskrivelsen til å lage en endringslov for å få straffenivået for legemssaker raskere opp på ønsket nivå. Endringsloven ble vedtatt og ikraftsatt 25. juni 2010. Denne endringsloven medførte at en får tre perioder med forskjellige straffenivåer å forholde seg til avhengig av når lovbruddet fant sted.

For forhold som inntraff før 19. juni 2009, skal straffeskjerpelsene følge den jevne økningen i nivå som den har fulgt over de siste tiår. For forhold som har skjedd i mellomperioden fra 19. juni 2009 til 25. juni 2010 skal en noe raskere skjerpelse av straffenivået finne sted. Endelig skal forhold som inntreffer etter 25. juni 2010 bli bedømt etter det nye skjerpede normalstraffenivået i samsvar med den nye endringsloven.

Med endringsloven av 25. juni 2010 registrerer jeg at lovgiver langt på vei har fått igjennom sitt ønske om å heve straffenivået blant annet for legemsbeskadigelse så raskt som det praktisk er mulig. Etter min vurdering har departementet i den forbindelse rent objektivt funnet en måte å omgå tilbakevirkningsreglene. Hvorvidt omgåelsen er kritikkverdig eller ulovlig har jeg ikke vurdert i avhandlingen.

Ved en gjennomgang av en rekke dommer under dette arbeidet, tyder alt på at domstolene i sin helhet følger de tre nevnte tidsperioder når de vurderer hvilket straffenivå som skal anvendes. En kan registrere at det henvises flittig til de dommene fra Høyesterett som gir retningslinjer på hvordan rettstilstanden er på dette punktet. Med andre ord følger domstolene opp lovgiverviljen om et strengere straffenivå i saker med legemsbeskadigelse.

Fra påtalemyndigheten har det blitt sendt ut nye retningslinjer og instruks nedover i kjeden fra riksadvokat, statsadvokat og til påtaleavdelingene i politiet, når det gjelder hvordan disse skal behandle saker som faller inn under skjerpelsene i straffenivået. I disse skrivenes kommer det klart frem at påtalemyndigheten stiller seg bak, og vil støtte opp om å få hevet straffenivået så fort som mulig, slik lovgiver ønsker.

Avslutningsvis vil jeg konkludere med at lovgiver har fått med seg alle berørte parter til å dra i samme retning med tanke på ønsket om et strengere normalstraffenivå for legemsbeskadigelse, og at dette har medført at de nye normalstraffenivåene allerede har tatt til å gjelde fullt ut i saker der gjerningstidspunktet er etter 25. juni 2010.

Litteraturliste

Bøker og forarbeider:

Getz, Prof. Dr. B – Foreløbigt udkast til Almindelig borgerlig Straffelov for Kongeriket Norge, Første del med motiver (Kristiania 1887)

Knoph, Ragnar – Oversikt over Norges rett (Oslo 1934)

Riber- Mohn, Georg Fr. – Straffskjerpelse og tilbakevirkning, Lov og Rett, nr. 1-2, 2010

NOU 1983:57

St. meld. Nr. 104 (1977-1978) Om kriminalpolitikken

Ot. prp. Nr. 79 (1988-89) Om endringer i straffeloven og straffeprosessloven m.m.

Ot. prp. Nr. 90 (2003-2004) Om straff

Ot. prp. Nr. 22 (2008-2009) Om endringer i straffeloven 20. mai 2005 nr. 28

Innst. O. Nr. 73 (2008-2009) Innstilling fra justiskomiteen om endringer i straffeloven 20. mai 2005 Nr. 28 mv.

Innst. 314 L (2009-2010) Innstilling fra justiskomiteen om endringer i straffeloven 1902 mv.

PROP. 97-L (2009-2010) Endringer i straffeloven 1902 mv.

Nettsider:

Faremo, Grete, Redegjørelse om Regjeringens tiltak for å bekjempe voldskriminalitet, 15. mai 1995:

http://www.regjeringen.no/en/dokumentarkiv/regjeringen-brundtland-iii/jd/Taler-og-artikler-arkivert-individuelt/1995/tiltak_mot_vold.html?id=261259

(Sisert 13. april 2011)

Ukjent, For lav straff for drapsforsøk (Tekstarkiv hos Dagbladet.no), 29. september 2000:

<http://www.dagbladet.no/tekstarkiv/artikkel.php?id=5001000055462&tag=item&words=lav%3Bstraff%3Blav+straff>

(Sisert 13. april 2011)

Arbeiderpartiet, Sosialistisk venstreparti og Senterpartiet, Politisk plattform for flertallsregjering, Soria-Moria erklæringen, 20. desember 2005:

http://www.regjeringen.no/nb/dep/smk/dok/rapporter_planer/rapporter/2005/soria-moria-erklaringen.html?id=438515

(Sisert 13. april 2011)

NTB, Straffenivået i Norge har økt, (artikkel på forskning.no), 12. januar 2006:

<http://www.forskning.no/artikler/2006/januar/1137077096.91>

(Sisert 13. april 2011)

Tonstad, Per Lars, Altfor lav straff (artikkel i Dagbladet.no), 28. juni 2006:

<http://www.dagbladet.no/nyheter/2006/06/28/470126.html>

(Sisert 13. april 2011)

Eng, Morten Ulekleiv, Straffenivået uendret i 10 år (artikkel i Fædrelandsvennen), 20. oktober 2006:

<http://www.fvn.no/nyheter/innenriks/article407130.ece>

(Sisert 13. april 2011)

Justis- og politidepartementet, Fakta-ark ny straffelov, 19. desember 2008:
http://www.regjeringen.no/upload/JD/Vedlegg/Faktaark/Ny_straffelov_web.pdf
(Sisert 13. april 2011)

Madsen, Jon Erland, Identitetstyveri fortsatt lovlig, (artikkel på dinside.no), 23. november 2009:
<http://www.dinside.no/829073/identitetstyveri-fortsatt-lovlig>
(Sisert 13. april 2011)

Bush, Tor-Aksel, Skjerpet straff for vold og seksuallovbrudd, Brev 23. desember 2009:
<http://www.riksadvokaten.no/ra/ra.php?artikkelid=268>
(Sisert 13. april 2011)

Justis- og politidepartementet, Strengere straffer for vold og overgrep, (pressemelding), 3. juni 2010:
www.regjeringen.no/nb/dep/jd/pressesenter/pressemeldinger/2010/Strengere-straffer-for-vold-og-overgrep.html?id=607204
(Sisert 13. april 2011)

Bush, Tor-Aksel, Skjerpet straff for vold og seksuallovbrudd, Brev 5. juli 2010:
www.riksadvokaten.no/ra/ra.php?vedlegg=525
(Sisert 13. april 2011)

Bush, Tor-Aksel, Rundskriv nr. 1/2011, 12. januar 2011:
www.riksadvokaten.no/ra/ra.php?vedlegg=530
(Sisert 13. april 2011)

Innsatte lover i teksten
www.lovdata.no
(Sisert 13. april 2011)

Dommer:

Alle dommer er hentet fra lovdata.no

Høyesterett:

RT-1990-654

HR-1997-36-A, inntatt i Rt-1997-1003

HR-2007-1775-A, inntatt i Rt-2007-1465

HR-2009-1969-A, inntatt i Rt-2009-1289

HR-2009-2041-U, inntatt i Rt-2009-1354

HR-2009-2135-S, inntatt i Rt-2009-1412

HR-2009-2136-S, inntatt i Rt-2009-1423

HR-2010-1466-A, inntatt i Rt-2010-995

HR-2010-1851-A, inntatt i Rt-2010-1324

HR-2010-1881-A, inntatt i Rt-2010-1340

HR-2011-183-A

Lagmannsrettene:

LA-2004-774

LB-2007-152868

LA-2010-160693

LE-2010-165718

LF-2010-178980

LB-2010-202963